

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

N:r 5

Maj

1954.

Pris 75 öre

C 10

...välklädd

...välsedd

i välsydd

Söderbergs
derber
— sydd av skickliga händer

A. B. HJ. SÖDERBERG, UPSALA

HANDSLIPMASKIN

Omg. från lager.
 Införda offert!

För 3-fas
 växelström.

ELEKTRISKA AKTIEBOLAGET

SIVERS & HÄGER

JONKÖPING TELEFON 193 30 VAXEL

BJÖRNEKULLA

DJUPFRYST

BÄR

Bilbär, Hallon, Jordgubbar, Hjortron

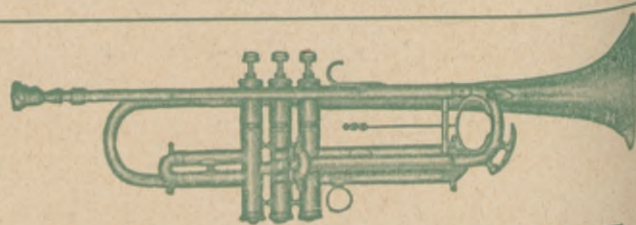
GRÖNSAKER

Spenat, Gurka

FISK

Benfri torskfilé, Fiskkotletter, Fiskfärs

i konsumbutiker

PIANON och MUSIKINSTRUMENT

Ledande svenska och utländska fabrikat

B. C. STRANDQVIST AB

Järnvägsgatan 29, Hälsingborg

Utkommer varje månad

Status

RIKSORGAN FÖR SVERIGES LUNGSJUKA

Nr 5. Maj 1954

17:e årgången

Ansvarig utgivare: EINAR HILLER.

Redaktör: SIXTEN HAMMARBERG.

Ägare: De Lungsjukas Riksförbund.

Annonspriser:

1/1 sid. 400:—, 1/2 sid. 225:—,

1/4 sid. 125:—, 1/8 sid. 65:—.

Småannonser:

90 mm spaltbredd 90 öre mm.

60 mm spaltbredd 65 öre mm.

Färgannonser 25 % tillägg.

För julnumret specialoffert.

Kontrollmärke
lagligen skyddat

HUVUDREDAKTIONEN I STOCKHOLM:

Kocksgatan 15, Stockholm 4.

Telefon 41 39 99 och 44 40 40.

Postgironr 95 00 11.

LOKALREDAKTIONEN I MALMÖ:

Kamrergratan 3. Tel. 97 53 44.

Postgironr 95 00 65.

Prenumerationspriser: helt år 8:—,

halvt år 4:50.

SOCIALVÅRDENS NYA KLÄDER

Mot bakgrunden av den dova åskan från atomexperimenten långt fjärran i Stilla havets övärld och ekot från upprörda röster över dessa vetenskapliga framsteg i krigets skugga anordnades i Sverige en märklig överläggning för samverkan av de människovårdande krafterna vid månadskiftet mars—april. "Jättekonferensen" i Konserthuset i Stockholm med regeringen och de närmast berörda departementen — inrikes- och socialdepartementen — som inbjudare hade samlat experter och ansvariga från hela landet, landstingsfolk, läkare, riksdagsmän, representanter för arbetsmarknaden och många andra, som sysslar med sjukvård och arbetsvårdsproblem.

Generaldirektör Arthur Engel i medicinalstyrelsen betecknade med all rätt i ett uttalande i radio detta rådslag som "en enastående händelse i den svenska sjuk- och arbetsvårdsproblem."

Konferensens huvudsyfte kan i korthet sägas bestå i att belysa de svårigheter, som möter i dagens situation, att söka sig fram till lösningar av de olika svårigheterna samt att också söka sig fram mot en samordning av olika initiativ och åtgärder — något populärt uttryckt hur de socialvårdens nya kläder bör se ut som samhällets olika institutioner inom respektive områden håller på att göra i ordning för den framtida medborgarens skydd och välbefinnande.

Statsministern, som höll hälsningstalet, fastslog att hälsan är den enskildes dyrbaraste egendom, att man borde låta strålkastarljuset svepa över sjukvårdens brister under överläggningarna, men att man också skulle ha klart för sig att många goda krafter medverkat till den standard vi nu har. Man kunde i det sammanhanget

bl. a. komma ihåg att medellivslängden stigit från 42 till 69 år de senaste hundra åren. Det var nödvändigt med en noggrann avvägning mellan behov och resurser fortsatte statsministern och genom att stimulera en aktiv och saklig debatt i sjukvårdsfrågor kunde man bidra till gagnrika lösningar av dessa problem. I den flod av siffror och sakuppgifter, som därefter flödade från talarstolen bidrog först inrikesministern med en del intressanta jämförelser. För 25 år sedan tog vi in cirka 350.000 patienter på kroppssjukhusen, 1940 var antalet 518.000 och 1952 var vi uppe i 837.000 intagna. Antalet vårdplatser har stigit från 42.000 år 1930 till närmare 60.000 år 1953, alltså med 43 procent. Antalet yrkesverksamma läkare har stigit från 4.000 år 1945 till 5.200 1952 och beräknas uppgå till 6.000 år 1960. Sjukdomarna beräknas kosta svenska folket cirka 4 milj. kr årligen. Med dessa siffror för ögonen kan det vara lämpligt att notera generaldirektör Engels varningssignaler mot den växande motorismens trafikolyckor och att skolbarnen på tidigt stadium visar tendenser att använda sömnmedel och fenedrin som botemedel mot för lång arbetsdag — det lönar sig att investera pengar i hälsovården underströk generaldirektör Engel. Professor Bror Rexed ansåg att Statens medicinska forskningsråds anslag på 1,5 milj. kr var en ynkligt liten summa och docent Gunnar Björck tyckte att vi i viss utsträckning lever för gott — det var nog ingen tillfällighet att dödligheten sjönk med tio procent de "magra" åren under kriget.

Om man sedan går mera direkt in på kapitlet föruster och brister så kunde dr Sven Lundberg konstatera att bara i Stockholm "sitter folk bort" 1,5 milj. arbetstimmar på läkarmottagningarna, uttryckt i arbets-

A. E. Gillberg †

Tidskriften Status förre redaktör, August Emanuel Gillberg, Solna, har avlidit i en ålder av nära 60 år. Han var redaktör för denna tidskrift och tillika sekreterare i De lungsjukas riksförbund åren 1945—47. Säkert kommer många ihåg vännen "Manne" från våra förbundskongresser och socialvårdskurserna på Bommersvik, även om det nu är åtskilliga år sedan han lämnade det centrala förbundsarbetet. Men inom patient- och konvalescentföreningarna inom Stockholms län var Gillberg den trogne hustomten ända in i det sista och höll i trådarna så länge han orkade. Vi är honom stor tack skyldiga för hans många arbetstimmar för de lungsjukas sak under hans sista, svåra sjukdomsår.

Redaktör Gillberg var född i Stockholms län och var verksam inom industri- och affärsbranschen innan han 1927 blev sportmedarbetare i Svenska Dagbladet. 1930 kom han till Stockholms Dagblad som motorredaktör och stannade där i två år tills han övergick till Stockholms-Tidningen, varifrån han år 1934 övergick till Nya Dagligt Allehanda. Den bortgångne sörjes närmast av maka, fyra söner, sonhustrur, sondotter samt syskon.

förtjänst per timma (3 kr.) kostar alltså väntetiden 4,5 milj. kr. Industrin förlorar 15 milj. arbetsdagar per år genom yrkesskadorna. Om arbetarna kunde hållas friska skulle man vinna 450 milj. årligen.

En snabbanalys av ovanstående axplock ur de olika talarnas sifferspäckade manuskript ger vid handen att en snabbare service och en samordning av olika vårdformer kom att framstå som huvudfrågor vid konferensen. Bristen på läkare och klyftan mellan slutet och öppen sjukvård lyste fram i åtskilliga anföranden. Ökad hälsokontroll förutsätter ökad tillgång på läkare. Skriv- och rutinarbetet är en hård belastning, särskilt för pro-

vinsialläkarna, och den nya sjukförsäkringen ställer nya krav på sjukvården nästa år — den kommer att omfatta ca 7,1 milj. medborgare — om barnen medräknas — 4,8 milj. medborgare är anslutna till den frivilliga sjukförsäkringen.

*

Söker man till sist komplettera ovanstående med några mera direkt sammanfattande nationalekonomiska synpunkter stannar man kanske först inför att de siffror av patientgrupper från olika sjukhus och anstalter som passerat revy vid detta sjukvårdens parlament snarast möjligt måste göras arbetsföra, om vi i någon mån skall ha möjlighet att tillgodose alla de upprustningskrav, som ställdes.

Arbetsvårdsfrågorna ägnas utrymme på annan plats i detta nummer, men det finns anledning att i korthet dröja vid problemet också här. Flera talare var också inne på denna sida av saken — som vi tycker är det verkliga nyckelproblemet. Medicinalstyrelsens plan att inleda eftervårds- och arbetsvårdsåtgärderna så att säga redan vid sjuksängen förtjänar den största uppmärksamhet och socialminister Strängs maning att revidera synen på de partiellt arbetsföras möjligheter att göra rätt för sig i produktionen får inte glömmas bort, när framtidsperspektiven lämnar kongresstadiet och formas till praktisk handling. Dagens tbc-situation ger en tankeställare. Dödligheten har — för att citera inrikesministern — sjunkit med cirka 75 procent under den sista tioårsperioden men sjukligheten med endast 20 procent. Detta innebär att vi genom skärmbildsundersökningar och förbättrad organisation, behandlingsmetoder m. m., har "friskare patienter" än någonsin på våra sjukhus, väl lämpade för eftervård och arbetsvård, som gör dem arbetsföra och självförsörjande. När en tidning skriver att vårdbehoven "för vissa sjukdomar av äldre typ, t. ex. tuberkulosen, minskar" bör man ta detta med en smula försiktighet. Man kan på sin höjd tala om ett förändrat vårdbehov av tuberkulösa. Vi har fortfarande drygt 77.000 inregistrerade tuberkulosfall — ge de arbetsvårdande instanserna ekonomiska möjligheter att lämna den försöksverksamhet, som nu hålls igång med stor ansträngning, och övergå till mera reella tag, när det gäller att gripa sig an med både tuberkulösa och "nyare grupper" av partiellt arbetsföra såsom polioskadade m. fl. Vi hoppas att också de sistnämnda frågorna inte kommer i skymundan, när inrikesministern skall utforma de nya direktiven för en samordning och översyn av hälso- och sjukvården, vilket var ett av de mera konkreta resultaten av rådslaget i Stockholms Konserthus. I övrigt vill man bara livligt instämma i statsministerns slutord: "att denna konferens inte får nöja sig med att konstatera hur långt vi har hunnit."

Sixten Hammarberg.

(Kommentarer till konferensen å sid. 20)

"Stämplade för livet"

är tydligen de människor som någon gång fått vård för sinnessjukdom skriver signaturen Corinna under rubriken "I dag" i *Svenska Dagbladet*.

"Vi ränner naturligtvis inte som för 50 år sen eller något mer ut för att betitta patienterna på sjukhusen, så humana har vi verkligen blivit, och vi är upprörda över att något sådant kunde ske. Men nu lägger vi vår bristande humanitet och förståelse på ett annat plan. Det är hemligt, högst inofficiellt men det är närapå som en tyst överenskommelse, att den som en gång varit på sinnessjukhus han eller hon blir aldrig betraktad som de vilka undsluppit detta slags sjukdom.

Denna skeva uppfattning leder också till andra konsekvenser. För det första blir det ett förfärligt smussel med detta slags sjukdomar. Människan kämpar emot att komma in för att få vård — somliga saknar visserligen sjukdomsinsikt — och undra på det, om de sedan skall släpa med detta Kainsmärke hela sitt liv. Och de anhöriga gör sitt bästa för att dölja det — av samma anledning. Det är som om det vore på något sätt skamligt att lida av sinnessjukdom, det är icke legitimt som en blindtarm eller en gallsten.

Förr rönste de tuberkulösa samma öde.. Den som varit på sanatorium men skrivits ut därifrån var en person, som man måste akta sig för, han "smittade". Den åskådningen var ännu löjligare, ty där hade man ju garanti, att vederbörande inte smittade i olikhet med alla de anonyma, som går omkring och sprider sina bakterier. Numera är det bättre, fastän man har en viss benägenhet att smussla bort även en sanatorievistelse.

Det är alltså inte nog med den tragik, som drabbar de sjuka, de skall också utsättas för en visserligen dold men dock existerande rädsla och misstänksamhet, när de tillfrisknat. Jag vet nu, att en och annan kommer med invändningen: "Ja men, det finns något som heter recidiv och man kan aldrig veta, när sjukdomen återigen bryter ut". Sådana argument duggar inte att skyla vår inhumana inställning."

När man tar del av signaturen Corinnas sympatiska och på mogen eftertanke

baserade artikel blir man faktiskt glad och önskar att hon hade rätt — folk har numera en annan syn på den tuberkulöses situation. Men tyvärr störs våra optimistiska funderingar ganska snart då vi tar del av en hel pressklippsskörd om det numera riksbekanta jordfästningsfallet i Gunnilbo, d. v. s.

Prästen som vägrade att på vanligt sätt

jordfästa en man, som avlidit i tuberkulos enligt vad vi först tog del av i en artikel i *Stockholms-Tidningen*.

Orsaken här till var att kyrkoherden med hänsyn till smittorisken förbjudit att den döda, som avlidit i tuberkulos, jordfästes i kyrkan. Åtgärden har upprört sinnena och diskussionen vågor går höga för och emot kyrkoherden.

— Jag tror att jag är i min fulla rätt att vägra jordfästning inne i kyrkan, när den döde haft en smittosam sjukdom, säger kyrkoherde Sjövall vid samtal med *Stockholms-Tidningen*. Jordfästningen ägde rum på kyrkogården — en princip som jag alltid följer, när det gäller en smittosam sjukdom. Det finns många som är olika känsliga på den punkten och man vet så litet om smittorisker att det är bäst att vara försiktig.

Det märkliga i historien synes vara att hans kollega, prosten Arne Lundgren i Hed tagit parti för handlingssättet och betraktade det hela som "försiktighetsåtgärd", som kontraktsprosten fann befogad. Både provinsialläkare Sam Arfwidsons och medicinalstyrelsens bestämda uppfattning att någon som helst anledning att vägra jordfästning inne i kyrkan inte fanns — någon smittorisk var inte ens tänkbar — tycktes ha någon betydelse men när sedan strålkastarljuset började spela över kyrkoherdebostället och telefonerna från tidningsmännen inte lät tysta ned sig fick man uppleva en lika märklig reträtt. När *Aftontidningen* i Stockholm ställde kyrkoherden mot väggen med medicinalstyrelsens uttryckliga deklaration lät det så här:

"— Jaså, säger medicinalstyrelsen det? Ja, då skall jag inte göra några invändningar i fortsättningen mot jordfästning inne i kyrkan, säger den bacillrädde kyrkoherden lättad."

Vi skall inte rota vidare i denna olustiga historia, som vittnar om en sällsynt omdömeslöshet av folk, som man har rätt att vänta sig bättre av. Historien talar för sig själv. Det är väl inte så underligt att fördomar kan leva kvar länge hos vanliga, enkla människor, när deras vägledare visar sådan brist på vanlig medicinsk allmänbildning.

Kon är helig och mjölken dyrbar

i Indien skriver bl. a. Erik Hj. Linder i *Stockholms-Tidningen* och kommer härvid också in på tuberkulossituationen i detta avlägsna land.

Det uppges att 2 1/2 miljoner indier årligen lider av sjukdomen; 500.000 dör av den. Dessa siffror bör jämföras med en annan, helt skräckinjagande. För vården av alla dessa sjuka finns i Indien endast 5.000 sängplatser. (Enligt andra källor: 13.000.) Nu säljs välgörenhetsmärken till stora belopp för att öka vårdmöjligheterna, och de ökar snabbt. Det bästa är, säger Amrit Kaur, att folk nu själva börjar söka bot mot sjukdomen — de börjar bli hälsomedvetna. 108 vaccineringslag arbetar med calmettevaccinering i Indiens delstater: 24 miljoner människor har blivit undersökta, 7 1/2 miljoner vaccinerade.

Alla måste vara med och betala

de sociala reformerna — det är inte längre som tidigare fråga om inkomstutjämning — skriver Frans Severin i en artikel i *Veckotidningen Vi*.

"Med denna förändring av socialpolitikens karaktär måste också en förskjutning av motiven därför äga rum. Den blir i normalfallet icke längre ett led i inkomstutjämningen och innebär icke att staten genom socialpolitiska åtgärder garanterar stöd och skydd speciellt åt de svaga, som på grund av fattigdom eller annan oförmåga icke kan bereda sig själva och de sina nödig säkerhet mot livets vidrigheter. Innebörden blir väsentligen i stället att staten genom lagstiftning tvingar människorna att vidtaga de försäkringsåtgärder mot eventuella svårigheter, som många kanske eljest skulle försumma. Det är i princip samma åtgärd som när staten tvingar motorfordonsägaren att genom försäkring garantera skydd åt dem han vid sin framfart eventuellt råkar tillfoga skada."

För de partiellt arbetslösa kan kanske starkare skulle betona att olika hjälpåtgärder för dem, yrkesutbildning och omskolning, arbetsträning o. s. v., är ett sorts lån från samhället på längre sikt som ger återbäring i form av produktiva arbetstimmar — och skatter till samhället! Långt gående åtgärder ifråga om arbetarskydd och effektiv hälsokontroll för alla medborgare bör stå främst på den samhälleliga dagordningen.

FRISKA SVENSKA TAG

Storverk skapade av intet

Att skapa ett storverk av intet, ja vem gör väl det? Så ordet "intet" är kanske fel, ty framåtanda, energi och arbetsamhet är också något. Tur måste man nog även ha, och kanske vara född i rätt tid. Andrew Carnegie sade en gång att man måste ha tre ting för att lyckas här i livet. Tur, ändå mera tur, och tur i allting. Men det förringar inte de duktiga svenska pojkars verk, dessa idérika och arbetsamma ungdomar som med "två tomma händer" skapat stora industrier, vilka i närvarande stund sysselsätter och ger levebröd åt mångtusenden människor. Vi skall här göra ett litet axplock bland dessa initiativtagare och uppbyggare av företag som numera är bekanta för en var, både inom och utom vårt land.

Världens första primuskök kostade 8 kronor

I ett soldattorp i Öttums socken växte en fattig pojke upp. Han hette Frans Wilhelm Lindqvist och kom som tolvåring till Eskilstuna där han fick plats i en mekanisk verkstad. Men han ville till de större möjligheternas stad Stockholm och tog plats som filare vid Separator, ett

Fredrik Lindqvist,
Primuskökets uppfinnare.

företag som också till stor del skapats av en annan ursprungligen fattig man, Gustaf de Laval. Lindqvist var allt från pojkåren intresserad av att experimentera.

Ett före detta barnhusbarn, Johan Viktor Svensson, hade en liten mekanisk verkstad vid Kl. N. Kyrkogata i Stockholm. Han hade tidigare sett sig om i världen och seglat med olika fartyg, bl. a. deltagit i fregat-

ten Vanadis världsomsegling och efter hemkomsten fått övertaga den lilla verkstaden, därtill hjälpt av fastighetsägaren järnhandlare Feychting som fattat intresse för den duktiga ungdomen. Svensson måste så småningom skaffa sig en medhjälpare som snart gifte sig. "Vad vill du ha i lysningspresent?", frågade Svensson. "Jo, vid Separator arbetar en bekant som gör bra fotogenkök av alldeles ny konstruktion. Det kostar åtta kronor och jag skulle väldigt gärna vilja ha ett sådant." Svensson satte sig i förbindelse med Lindqvist och därmed var grunden lagt till den stora industri som byggdes upp på detta kök.

Storindustri grundades på Vasabron

År 1889 öppnade en ung man tillsammans med en kompanjon en liten verktygs- och maskinfirma i numera rivna Kl. Ö. Kyrkogata 5. De båda herrarna hette Berndt August Hjorth, född på Dahls järnbruk utanför bo, men av svenska föräldrar, och F. H. Getzmann, en tysk arbetare som Hjorth lärt känna under sin vistelse i Finland. Den unge Hjorth hade arbetat på olika verkstäder, men ville bli "sin egen" och när han en dag promenerade på Vasabron mötte han Getzmann och de beslöt under samtalet att slå sig ihop om en firma, särskilt som Getzmann ägde det stora kapitalet av 500 kr., som blev grunden till koncernen B. A. Hjorth & Co.

Den på Vasabron startade firman gick ganska bra, ty Hjorth var något av ett säljargeni. En dag uppvaktades de båda kompanjonerna av J. V. Svensson, som kände Getzmann tidigare. Han ville de skulle sälja det nya köket som han och Lindqvist tillverkade. Så småningom blev det affär av. Lindqvist och Svensson bildade AB Primus och B. A. Hjorth & Co blev ensamförsäljare för hela världen. Den geniala konstruktionen uppmärksammades överallt och exporten gick lysande. Affären blev ett jätteföretag. År 1918 sålde de båda kompanjonerna fabriken och hela tillverk-

Norrbrö i Stockholm med telefontornet i bakgrunden. Foto mitten av 1890-talet.

ningen till B. A. Hjorth & Co, en flermiljonaffär. De båda ursprungligen fattiga mekanikerna ägnade sig nu åt annan verksamhet. Svensson hade redan då grundat Motorfabriken Avance vid Augustendal. När Lindqvist dog år 1931 hade han testamenterat en miljon kr. till Stockholms fattiga.

Skiftnyckeln är svensk uppfinning

En skiftnyckel är ett så alldagligt verktyg att nästan alla har en sådan. Och vilken mekanisk verkstad skulle kunna vara utan en ställbar rörlång? Uppfinnare av dessa över hela världens kända redskap är en från början fattig pojke som ville skapa sig en lycklig framtid och även gjorde det tack vare skötsamhet, parad med iderikedom och stor arbetsförmåga. J. P. Johansson hette den i Vårgårda födde mannen. Hans far var torpare med sex barn, varför Johan Petter tidigt måste klara sig själv. Först som rallare, sedan nitvärmare hos Munktells där han gjorde sin första uppfinning, en smörjkopp, och därefter var han en tid på Långholmen. Ja, det var inte så farligt, han hjälpte bara till att lägga in den då nya värmeledningen. Ständigt grubblade han på att förbättra verktygen. Men som alla andra ville han också ha en egen verkstad och den grundade han utanför Enköping i Fanna, numera den kända Enköpings mekaniska verkstad. I sin lilla verkstad hade han en medhjälpare, och när denne skulle bort och reparera något rörfel måste han medtaga alla rörtångerna. Där stod sedan Johansson utan att kunna arbeta, förr än hjälparen kom tillbaka. Efter en tids fundering fick han den förlösande idén, den ställbara rörtången som nu används i hela världen. Kort därefter hade han också skiftnyckeln klar. Johansson i Fanna fick han heta, och tillsammans med Mått-Johansson är han en av hela världen känd "Johansson".

"Ett par telefoner med trumpet,
Kr. 55:—"

ja, det var den första räkningen f. d. torpargrabben Lars Magnus Ericsson utställde och mottagaren som fick äran av att vara den första kunden var firman Bredenberg vid Drottninggatan. Mannen som skapade en av världens största telefonindustrier var född i Värmskogs socken i Värmland. Tolv år gammal

måste han ut i förvärvsarbete, först som borrhässare åt smeder i en gruva och andra mekaniska arbeten. Mekaniken lekte honom i hågen och för att få bättre utbildning reste han till Stockholm där han fick ar-

Lars Magnus Ericsson,
telefonindustrins grundare 1846—1926.

bete hos den förnämliga instrumentfirman Öller & Co. Tack vare sin stora skicklighet och skötsamhet tillerkändes han två statliga resestipendier och år 1872 begav sig Lars Magnus ut till kontinenten där han i olika företag studerade svagströmsteknik.

År 1876 var han åter i huvudstaden och behärskade nu sitt yrke fullständigt. Han hyrde sig en liten lägenhet, ett rum och kök i Drottninggatan 15 (numera riven) och där sysselsatte han sig med reparationer av telegrafapparater, med hustrun som enda hjälpare. Samma år hade amerikanen Graham Bell

lyckats göra den tyske läraren Reiz uppfinning av telefonen, praktiskt användbar och år 1877 kunde man för första gången få tala i telefon i vårt land. Det var när den norske ingenjören Hopstock experimenterade med ett par telefoner mellan Telegrafverket och Grand Hotel. L. M. Ericsson insåg genast att telefonen hade större framtid än telegrafafen och började tillverka telefonapparater som var överlägsna de amerikanska. Verkstaden växte hastigt och den forne torparpojken måste ständigt utvidga samt skaffa sig större arbetarestam. Verkstaden flyttade först till Oxtorget, sedan till Biblioteksgatan på samma tomt där Röda kvarn ligger och slutligen till Tulegatan, där han uppförde en stor fabrik. Av det forna köksutrymmet hade blivit en väldig industri med export över hela världen.

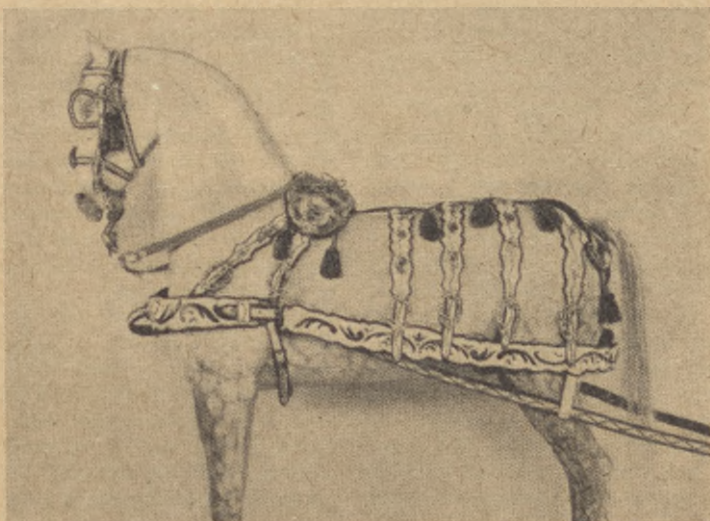
När L. M. Ericsson verkat i 25 år drog han sig tillbaka och ägnade resten av sitt liv åt lantbruket, det han på sina mönstergårdar förbättrade med en hel del uppfinningar. Han dog år 1926.

Det finns många unga duktiga svenska män som utan allt begynnelsekapital byggt upp för landet rekommenderande och vinstgivande industrier. Utrymmet tvingar oss att endast i korthet nämna några till.

Hattmakareson instrumentmakaresnille

År 1841 började Albert Stille i Stockholm sin tillverkning av kirurgiska instrument och grundade därmed den firma som från en mycket

(Forts. å sid. 20)

Från ett vittförgrenat hantverk till storindustri är i korthet näringslivets utveckling i vårt land liksom i många andra. Här en prakfull rokokosele från 1700-talet — ett vackert minne från hantverkets storhetstid.

Läsning länge sedan...

Ur "Lördags-Magasinet" den 5 febr. 1842 — samma år som vi fick obligatorisk folkskola — är denna bild hämtad. Den är försedd med följande ingress: "Det trädsnitt som börjar detta Nummer, är ett bevis på hur långt trädsnidarkonsten hunnit i vår tid."

av Champs elysés eller de elyseiske fälten — en nog högtrafvande benämning emedan gångarna under dessa trån äro vida sämre än alléerna i palatsets trädgårdar."

Huruvida vår okände vän Carl Stenberg någonsin fick tillfälle att resa till Paris är inte gott att säga. Kanske blev han avskräckt från en sådan resa då han fick sitt nästa nummer av magasinet, daterat den 13 januari 1842. I en artikel om ångvagnen läser man med stigande förtjusning följande: "Redan länge hafva ångvagnar både i Europa och Amerika ilat på jernvägarna, då ångvagnarna på landsväg ännu endast uppträdt såsom snillrika försök, hvilka ännu icke tillvunnit sig en allmänt erkänd användbarhet. Vi meddela teckningen af en af dessa olyckliga machiner. Efter utseendet går det herrligt — men man föreställa sig blott en i vägen liggande sten. En stark stöt mot hjulet — och strax en fruktansvärd brytning genom hela machineriet! En stor fördel är det likväl att machinen icke löper bort, och de resande släpa efter. Ligger den en gång, så blir den liggande som en död kamel. Lustigare, ehuru mindre farligt, måste det se ut då ångkitteln springer. Detta skall, som man försäkrar, ej orsaka någon explosion, utan endast medföra ett stillastående. Der sitter nu sällskapet stilla och orörligt, liksom under stiltje på sjön, flera mil borta från människors boningar — man har icke engång till hands en häst hvarmed man hastigt kan anskaffa en vagn, och man har intet annat att gör, än att stilla utstiga och med hattaskar, nattkläder och resschatull på ryggen, gripa till vandringsstafven."

Nej, efter den skildringen blev nog herr Stenberg inte särskilt intresserad av att åka till Paris och beskåda Obeliskan — i varje fall inte om färden skulle företagas i ångvagn! Kanske tröstade han sig med att läsa om neger-kolonien Liberia eller en artikel avhandlande det svenska folkets humör under rubriken "Teckning av det svenska folklynnet". Däri fick han veta något om sig själv: "Folket, som bebor detta land, befinnes vara kraftigt till själs- och kroppsanssträngningar, känsligt för ära och färdernesland; eldigt men ombytligt i sina tycken för Konungar och Regenter, ehuru troget sina egna sträfva men öpenhjärtiga seder; ömtåligt om sin frihet och religion; fallet för storverk och lysande bedrifter, men föga sparsamt och försigtigt; hellre fördragande manligt våld än ostadigt smek, hellre misshandladt än gäckadt och bedraget; skrytsamt men ärligt, modigt i faran, grymt i sin hämnd och styfsinnadt i sina böjelser". Kände han inte musklerna spänna i "vadorne" efter denna storartade upprä-

En dag går man och flanerar i Stockholm, ser hur det rivs i gator och parker, ser nya hus växa upp som svampar ur marken. Och man kan få en sådan här tanke: För jag utomlands i dag och inte reser tillbaka på ett lämpligt antal år kommer jag sannolikt inte att hitta vare sig hit eller dit, när jag återvänder. I samma stund kommer man till ett antikvariat, stannar som man har för vana, bläddrar i någon av de böcker som ligger placerade i en låda, utplockade och på det sättet erhållande sin stämpel: 3 volymer för 1 krona. Man hittar en bok, som har ett vackert band (sådant är av intresse för en bokälskare), och finner att det är en inbunden årgång av tidskriften Lördags-Magasinet för 1842. Man ser en prydligt skriven namnteckning. Carl Stenberg står det. Vem det nu kan vara. Med raska steg skyndar man hem efter att ha inhandlat volymen och under tiden kommer en ny tanke: Vad läste man här i landet för gott och väl hundra år sedan?

Man läser att "prenumeration för denna årgång emottages i Stockholm med 3 Rdr 16 sk. banco å alla de ställen der Aftonbladet utdelas och i landsorterna med 3 Rdr 40 sk. banco hos alla Hrr Postförvaltare, som behagade innehålla 24 sk. såsom arfvode och insända återstoden till kommissionärerne å Stockholms postkontor. Månadshäften om 3 nummer, hvardera i omslag, komma dessutom att säljas hos alla bokhandlare. Lösa numror kosta fyra skillingar banco."

Om nu någon gick och köpte ett av dessa lösa "numror" — kanske det var den Carl Stenberg som vi tidigare talat om — kan han i det första numret, daterat den 8 januari 1842, läsa om "Obeliskan från Luxor i Paris" med åtföljande plansch. "Sjelfva torget, på hvilket Obeliskan är uppförd, saknar icke sin historiska märkvärdighet. Det kallas nu Ludvig XVI:s torg och ligger mellan trädgården vid Tuilerierna samt den med höga, skuggrika trån på båda sidor tätt planterade alléen, som man gifvit namn-

Ur "Lördags-Magasinet" den 3 sept. 1842. "Tjären har i långliga tider utgjort en af de viktigaste exportartiklar från Sverige" får man veta i anslutning till bilden, som visar hur man bränner tjära.

"David dansande framför arken" visar "Lördags-Magasinet" den 22 oktober 1842. "Redan hos de äldsta folkslag förekommer dansen, såsom skön konst" undervisar tidningen.

ning, eller var det med beräkning som nästa opus i samma nummer bar titeln "Den fallna storheten", och behandlade Abdallah El Zagal, Aben Hassans broder och farbroder till Boab dilel Chiko, kallad El Zogoyhi (den olycklige) — han som vandrade omkring, blind och tröstlös, ett föremål för allas spott och spe, bärande på sin mantel ett pergament, "hvar på stod skrifvet på arabiska: 'Detta är den olyckliga konungen af Andalusien.'" Och som avslutning på det numret hittade han en dikt (ja, sådana förekom även på den tiden i tidningarna), varur två strofer citeras: "Der lura många gropar i ungdoms rosendal, / Men kloka ögon leda förbi försätens tal."

I det nummer, som utkom den 22 januari 1842, får man bl. a. följande bild av Köpenhamn: "Rörelsen på stadens gator är liflig. folkmängden utgör 120.000 och då staden endast har 4.160 alnars längd samt 3120 alnars bredd, kan man föreställa sig att sjelfva utrymmets inskränkthet måste göra folkvrimlet så mycket mer i ögonen fallande". Vad skulle köpenhamnarna anse om en sådan beskrivning av sin stad?

Skildringen från det egna landet fick Carl Stenberg inte mycket av. I några följande "numror" undfagnades han med skildringar av "Staden Thebes Fornlemningar", en beskrivning av "Moskwa" varur följande passus verkar på något sätt välbekant: Ryssland är en ofantlig koloss, och dess storhet är så mycket mera imponant, som individen der så föga betyder". I en artikel med titeln "Lejonet" hittar han följande, för oss nog så roande formulering: "Ej mindre i afseende på sin yttre form, än sitt sätt att vara, skiljer sig lejonet i betydlig mån från andra arter af kattsläktet... När

hästen vädrar lejonet, lyder han ej mera hvarken töm eller betsel, utan springer antingen bort med sin ryttare eller kastar honom af. I sednare fallet är ryttaren vanligen räddad, emedan lejonet förföljer hästen: märker man derföre att ett lejon är i närheten förr än hästen fått väder deraf, så kan man frälsa sig med att springa af."

För en sentida läsare av denna över

Karusellen och "frufridagen"

Verklige betänksam blir man när leklusten tar sig sådana uttryck som den s. k. frufridagen. Inte för det oförargliga syftets skull. Vem som helst kan vara beredd att erkänna kvinnans rätt till fridagar, och numera är det väl ingen som förfasar sig över tanken på att se den äkta mannen som hennes vikarie. Men hela idén blev osympatisk genom de åthävor och det påträngande sätt, varmed den genomfördes. Den blev en demonstration i likriktning och masspyskos. Fick vi inte nog av sådant före och under andra världskriget?

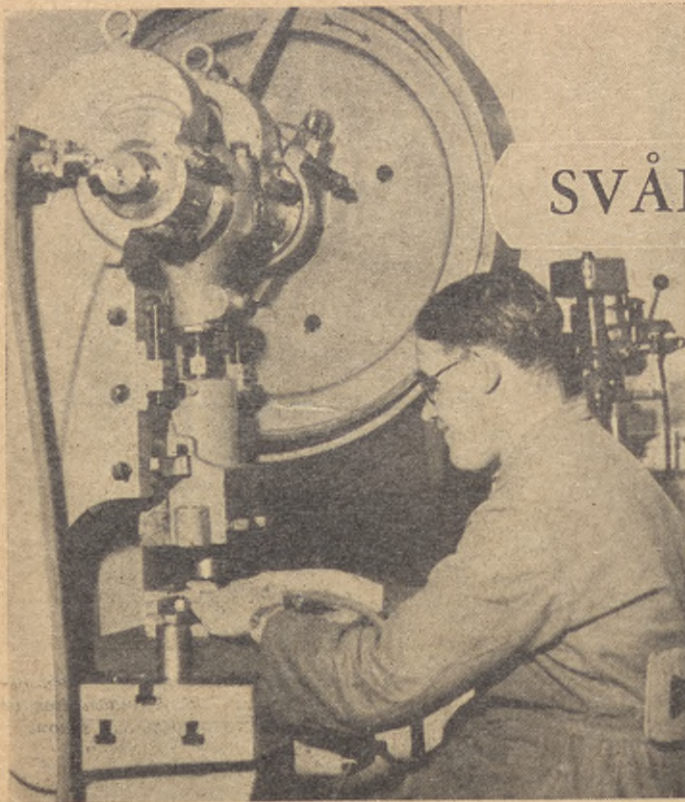
Man kunde vänta sig mera takt av dem som handskas med massmedlet radion och bättre balans och omdöme av dem som lyssnar än att ge appell som lydiga vovvar för varje gaphals, som det roar att se dem dansa efter sin pipa.

(McJo i Fönstret.)

hundraåriga tidskrift, uppstår i bland vissa problem. Efter att ha läst en artikel som slutar med dessa rader "Forts. e. a. g." undrar man länge vad det ska betyda. Och medan man funderar kan man läsa om "Glasväfning", som visar sig handla om en föregångar till våra dagars nylonspinning, om "Eklöfs begagnande till garfning", "Om nyttan att bada om vintern", av Dr: J. Waldeck, prakt. Läkare i Berlin, som bl. a. skriver: "Först och främst är huden mindre känslig och retfull om vintern än om sommaren... det är mycket nödvändigare att bada om vintern än om sommaren" och "mot slutet af badet är det ändamålsenligt att något afkyla vattnet. Skulle det således icke kallna medan badningen varar, så kan man tappa på litet kallt vatten..."

Ja, många goda råd och föreskrifter meddelas vår vän från 1842. Låt oss nämna några artikelrubriker: "Medel mot vårtor", "En oupphörligt bakande ugn", "Infall, än på skämt, än på allvar, af den gamle munken Abraham a Santa Clara", "Huru länge man kan pröfva en elefants tålmod", "En svensk skald i Rom", (bref från Nicander till en af hans vänner) och "De gamles känedom om Afrika".

Efter att ha läst detta och funderat över vad "Forts. e. a. g." betyder finnes man att det måste betyda: Fortsättning en annan gång. En bra artikel har börjat den slutar något avhugget med dessa ord. Undrar vad Calle Stenberg sa när han förgäves sökte efter en fortsättning? Men kanske den kom ett annat år, eller tröstade han sig med denna sentens: "Visst är himmelen ljus när den icke höljes af skyar: / Men om den äfven är mörk, är den ju himmel ändå".

SVÅRARE ATT FÅ JOBB

för partiellt arbetsföra

på arbetsmarknaden låg still vid ganska exakt samma siffra som under 1952, ungefär 9.500. Av dessa utplaceringar var emellertid blott 6.900 nyutplaceringar, resten var omplaceringar. 2.600 utplaceringar var alltså av föga varaktig natur. Även om man tar hänsyn till antalet s. k. andra arbetsvårdande åtgärder och att sannolikt inte så få anmälda skaffar sig arbete på vägar som ligger vid sidan av arbetsförmedlingsorganisationen, så måste man konstatera en växande missbalans hos arbetsvården.

Varpå beror dessa ökade svårigheter? Har arbetsgivarna förlorat förtroendet för de partiellt arbetsföra som en under vissa betingelser god arbetskraft eller kan svårigheterna föras tillbaka till mer generella svårigheter på arbetsmarknaden?

Annan karaktär på arbetsmarknaden.

Så vitt vi kan förstå beror svårigheterna på den allmänna utvecklingen på arbetsmarknaden. Den kan karakteriseras så, att överkonjunkturen i slutet av 40-talet och första året på 50-talet har vikt och ersatts av balans på arbetsmarknaden. Ur samhällsekonomisk synpunkt är den utvecklingen snarast gynnsam. Balansen innebär att överrörligheten har minskat och detta innebär i sin tur att produktionen pr arbetare stegras, att produktionen kan planeras bättre och att vissa sociala besvärligheter som överrörligheten förde med sig minskar. Men balansen innebär också att arbetsmarknaden blir stelare. Det dyker upp färre arbetstillfällen och konkurrens om arbetstillfällena uppkommer. Läget kan illustreras av följande lilla tabell. Tabellen

En genomgång av arbetsvårdsexpeditionernas rapporter till Arbetsmarknadsstyrelsen gällande år 1952 visade på ganska oroande tecken för de partiellt arbetsföra. Inte mindre än 19 länsarbetsnämnder angav ökade svårigheter när det gällde att placera ut arbetshindrade i produktionen. Av dessa 19 talade 8 om markerat ökade svårigheter. Under år 1953 fanns det alltså all anledning för förbundet att med uppmärksamhet följa utvecklingen på arbetsmarknaden. Vid stickprov som togs i olika län visade det sig att svårigheterna ökade. Väntetiden innan en partiellt arbetsför kunde placeras blev längre. Den samlade årsstatistik, som nu föreligger, uttrycker klart det mer pressade läget. Antalet till arbetsvården anmälda sprang under året upp till 21.200 i runt tal medan antalet utplaceringar

Vet ni

att antalet anmälda hos arbetsvården ökat från 10.588 år 1946 till 21.242 år 1953

att antalet utplaceringar knappast ökat någonting. 1946 utplacerades 9.104 och 1953 9.541

att antalet ungdomar i åldern 14—18 år i slutet av år 1958 kommer att vara 37.000 fler än vid årsskiftet 1953—54

och

att antalet personer över 65 år kommer att öka med 18,4 % medan befolkningen i sin helhet blott ökar med 4,9 % mellan 1950—60

**VILKA
FÅR GÅ
om syssel-
sättningen
sviktar**

anger antalet sökande pr 100 platser. Om talet är större än hundra innebär detta att det råder konkurrens om platserna. Är talet mindre än hundra anger detta att arbetskraften inte räckt till. Om talet är hundra råder exakt balans. Vi vill betona att tabellen icke belyser det faktiska läget på arbetsmarknaden. Den ger dock en klar anvisning om tendensen på arbetsmarknaden.

År	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
1951	100	96	94	89	81	80	75	78	85	94	103	107
1952	128	123	119	109	102	106	103	106	113	123	140	159
1953	174	159	139	127	120	116	112	114	118	130	145	—

Tabellen ger ju vid handen att under 1951 rådde ett tidvis ganska starkt underskott på arbetskraft medan 1952 betecknades av ett svagt överskott på arbetskraft en tendens som under 1953 tidvis utpräglades ganska starkt.

Ungdomen trycker på.

Redan nu råder alltså en betydligt mycket hårdare konkurrens om arbetstillfällena än för några år sedan. Denna tendens kommer att utpräglas genom de växande ungdomskullarna som nu kommer ut på arbetsmarknaden. Några siffror som generaldirektör Vahlberg i Arbetsmarknadsstyrelsen anför i årets första nummer av tidskriften Arbetsmarknaden belyser vilket tryck på marknaden som dessa växande kullar kan komma att innebära. I förhållande till årsskiftet 1952—53 kommer antalet ungdomar i åldern 14—18 år att 1953—54 vara ungefär 6.000 fler. 1954—55 kommer antalet att vara 9.000 fler. 1956 kommer ökningen att vara 19.000, 1957 26.000 och 1958 37.000.

Konkurrensen om arbetstillfällena kommer alltså att hårdna, arbetsmarknaden kan beräknas bli än stelare. I det läget kommer de partiellt arbetsföra i kläm. I valet mellan en ung och frisk arbetstagare och en arbetstagare behäftad med någon defekt är det ganska naturligt att arbetsgivaren väljer den förre. Det är det valet vi redan börjat få kännning av och det är det ovan teknade läget som är orsaken till larmsignalerna från länsarbetsnämnderna om markerat ökade svårigheter att placera partiellt arbetsföra.

Kommer de partiellt arbetsföra att pressas ut.

Helt naturligt reser sig här frågan om det skärpta läget kommer att föra med sig, att partiellt arbetsföra som redan har anställning byts ut mot s. k. fullarbetskraft, att partiellt arbetsföra helt enkelt pressas ut ur produktionen. Dessbättre har man kunnat notera endast enstaka sådana fall. Dessa fall vägs för övrigt upp av iakttagelser som man gjort, att arbetsgivare särskilt slagit vakt om partiellt arbetsföra vid permitteringar, att sådana fått gå kvar trots kanske kortare anställningstid än permitterad fullarbetskraft. Men de enstaka fallen bör ge anledning till ett noggrant övervakande av att de inte utvecklas till en bestämd tendens.

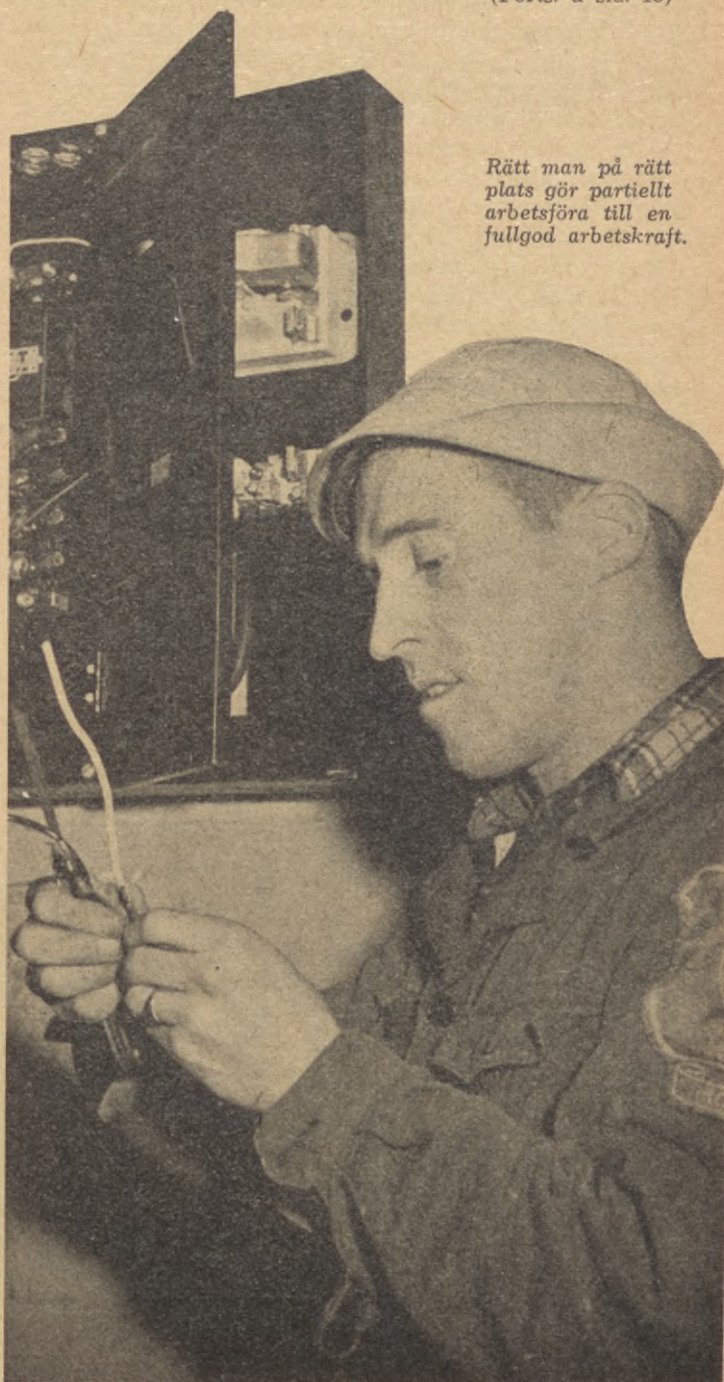
Ofrånkomligt är, att de partiellt arbetsföras ställning på arbetsmarknaden är mycket svag. Det är dock först under de senaste 6—7 åren som de partiellt arbetsföra i någon större utsträckning placerats in i produktionen. Överlag har de alltså en kort anställningstid och vid mer omfattande permitteringar kom-

mer de att tillhöra de första som blir arbetslösa. Att sedan i ett hårt arbetsmarknadsläge hitta anställningar till dem kan bli vanskligt nog.

En beredskapsplanering för partiellt arbetsföra behövs.

Den utveckling som tecknats i det föregående ger anledning till en fråga: Hur går det om läget på arbetsmarknaden blir krisartat, finns det för de arbetshindrade liksom för normalarbetskraften en beredskapsplanering; arbeten att ta till om det s. k. fria näringslivet inte kan erbjuda sådana. Ledsamt nog måste man konstatera, att en arbetslöshetsberedskap för partiellt arbetsföra är nära nog obefintlig. Både när det gäller den öppna marknaden och den skyddade verksamheten är beredskapen mycket klen. Man hänvisar från Arbetsmarknadsstyrelsens sida till, när det gäller den öppna marknaden, att det i beredskapsarbetena vid en allmän arbetslöshetskris finns vissa arbetsuppgifter

(Forts. å sid. 18)

Rätt man på rätt plats gör partiellt arbetsföra till en fullgod arbetskraft.

Klarar arbetsvårdsorganisationen problemen i den hårdare arbetsmarknaden?

Problemet gällande de partiellt arbetslösa och det kärvarare arbetsmarknadsklimatet är inte bara en fråga om att få arbetsmarknaden att absorbera mer arbetskraft. Det är också en fråga om att preparera den undernormala arbetskraften, en fråga om att göra den så begärlig för arbetsgivarna som möjligt. Begreppet preparering kommer då att innebära att de arbetshindrades arbetsförmåga byggs upp så långt det är möjligt, att yrkesskicklighet ges så många som möjligt och att arbetsberedningen finslipas så, att defekter som arbetshindrade har, betyder så litet som möjligt i de erhållna arbetena. Detta måste innebära — och det är ju alldeles självklart — att i ett hårdare arbetsmarknadsläge måste varje fall ägnas en mer individuell omvårdnad. Då blir frågan: Har arbetsvården resurser till detta? Och ytterligare en fråga: Är arbetsvården över huvud taget i princip uppbyggd så, att förstahandsåtgärden blir att reparera upp arbetsförmågan och skapa yrkeskunnighet innan en utplacering på marknaden sker? Rationellt nog kan båda frågorna besvaras med nej.

Orationellt nog skall vi börja med den sista frågan. Och då måste vi konstatera att arbetsvården strängt taget är en sekundärorganisation till själva förmedlingsåtgärden. I princip är det så, att den arbetshindrade skall placeras med den brist i arbetsförmågan han har. Självfallet siktar man till en arbetsplacering där den bristen betyder så litet som möjligt, men kvar står att det för arbetsvården inte är någon förstahandsåtgärd att reparera upp arbetsförmågan eller att eliminera en defekt genom yrkesutbildning. Sedan är det en annan sak, att det i många fall ter sig uppenbart att en utplacering inte kan lyckas utan att vissa speciella åtgärder sätts in innan ett försök till utplacering sker. Det är också en annan sak att många arbetsvårdare i sitt praktiska arbete handlar på ett annat sätt än

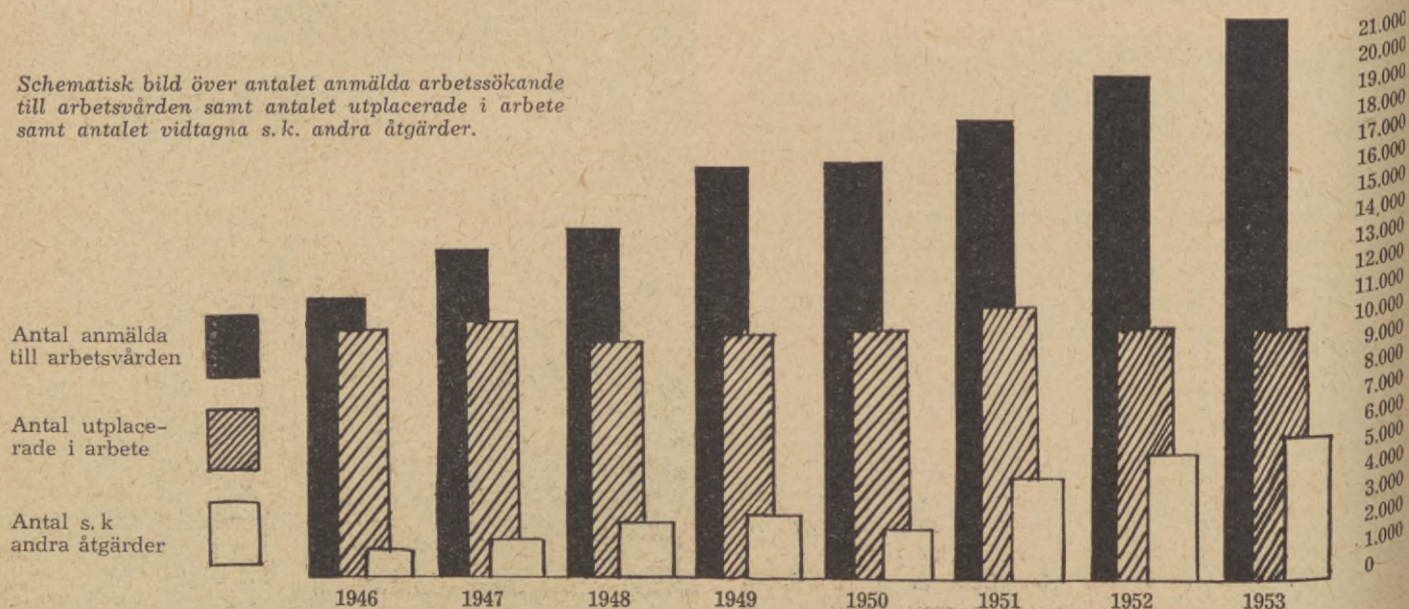
deras direktiv bjuder när det gäller kravet på direktplacering.

För hela skaran av arbetshindrade som inte är avsevärt handikapade måste man emellertid försöka med en direktutplacering. Vad innebär detta i ett hårdare arbetsmarknadsläge. Jo, det måste innebära ökade väntetider innan en utplacering kan ske eller innan arbetsvårdaren blir klar över att arbetsvårdande åtgärder måste sättas in för att en utplacering över huvud taget skall kunna ske. Det innebär säkert också i många fall otillfredsställande arbetsplaceringar. Under tiden kan måttliga arbetshinder förvärras, särskilt gäller detta psykiskt defekta och socialt belastade. Det kan t. o. m. tänkas inträffa att insatta arbetsvårdsåtgärder blir verkningslösa genom för lång tidsutdräkt innan de sätts in. Kravet på direktplacering försvårar alltså i väsentlig grad arbetsvårdarnas arbete. Kunde de tillsammans med läkare få göra mer fria bedömningar av de åtgärder som är lämpliga att sätta in skulle redan detta betyda en avlastning för arbetsvården. Anhopningen av sökande som man nu behandlar summariskt eller inte hinner behandla alls skulle då kunna tunnna ut och genom ett intensivare ackvireringsarbete och med en verkligt individuell behandling av direktutplaceringsfallen skulle bättre resultat kunna nås.

Frågan om den principiella utgångspunkten för arbetsvården behandlas emellertid på annan plats i denna tidning. Som svar på fråga två kan vi alltså nöja oss med detta.

I första frågan gällde frågeställningen om arbetsvården hade tillräckliga resurser att klara ansökningsen av sökande nu när arbetsmarknadsläget hårdnat. Den frågan besvarade vi med nej. Och det nej-täcker både arbetsvårdsexpeditionernas personella resurser och de s. k. andra arbetsvårdande åtgärder arbetsvårdarna har möjlighet att ta till.

Schematisk bild över antalet anmälda arbets sökande till arbetsvården samt antalet utplacerade i arbete samt antalet vidtagna s. k. andra åtgärder.

Redan från början dimensionerades arbetsvårdsorganisationen för vekt. Utan att den byggts ut nämnvärt har den fått allt fler arbetsuppgifter och vissa gamla arbetsuppgifter har komplicerats genom nya bestämmelser. Här skall ärligt säjas ifrån att arbetsvårdarna själva är klart medvetna om detta och därifrån kommer också det ena ropet efter det andra om personalförstärkning. Ropen ger emellertid knappast ens eko.

När man inte kan få nya tjänster ligger det nära till hands att slå in på tankegången att tillfälligtvis personal från andra avdelningar inom arbetsförmedlingen skulle kunna lånas över till arbetsvården. Så sker nog i enstaka fall men i huvudsak stupar den möjligheten på att arbetsförmedlingsapparaten som helhet är ganska klen dimensionerad personellt sett. Man kan inte avvara folk från andra avdelningar. Till detta kommer att arbetsvården sannolikt är den svåraste grenen inom förmedlingsverksamheten och man kan inte utvinna god effekt av tillfälligt sysselsatt folk på arbetsvårds-expeditionerna.

En annan möjlighet är att man överlåter själva förmedlingsåtgärden till andra avdelningar sedan arbetsvården svarat för utredning. Från början var arbetsvården f. ö. tänkt att arbeta så. Den vägen håller man på att söka sig fram efter. Rationaliseringsmöjligheter prövas nu inom arbetsförmedlingsverksamheten. Det är inte omöjligt att en del effekt kan vinnas på den vägen.

En tredje väg vore att vissa uppgifter som inte har med arbetsvård att göra radikalt rensades ut från arbetsvårdsexpeditionerna. Dit hör uppgiften att fungera som skatteuppbördsorgan för skatt på utbildningsbidragen. Dit hör också arbetet med att förhandla om den s. k. kommunandelen vid utbildning med kommunerna. Kunde man gällande kommunandelen komma fram till vissa generella linjer som den skulle utgå efter skulle mycket arbete sparas för arbetsvårdstjänstemännen. Denna kommunandel behandlas i särskild artikel gällande utbildningsbidragens storlek.

Arbetsvården, i vad den ligger inom arbetsförmedlingsramen, är alltså för klen dimensionerad och den svagheten kommer att accentuera svårigheterna för de partiellt arbetsföra i dagens arbetsmarknadsläge.

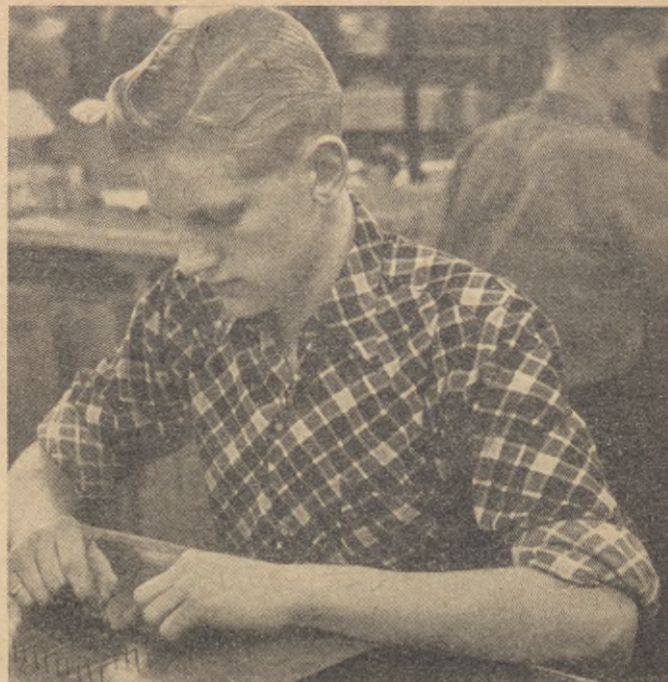
Går man så över till de möjligheter att preparera den partiellt arbetsföra arbetskraften som finns, kan man

(Forts. å sid. 19)

Rätt inplacering av partiellt arbetsföra i produktionen kräver individuell behandling av fallen. Arbetsvården är kanske det svåraste området inom arbetsförmedlingsorganisationen. Den måste med nödvändighet arbeta långsamt. Bättre resultat kräver därför större personella resurser. Statsmakterna visar emellertid inför de krav på mer personal som ställs en farlig kallsinnighet.

Med en arbetsträning bakom sig kan många av de initialsvärigheter som möter på en arbetsplats efter långvarig sjukdom övervinnas. Antalet tillgängliga träningsplatser är f. n. 1.000 men nya arbetsträningsinstitut planeras och de behövs. Bilden visar en av landets modernaste arbetsträningsinstitut, det i Örebro län.

Yrkesutbildning är en av de effektivaste åtgärderna när det gäller att ge partiellt arbetsföra en rejäl chans att få fortsätta i produktionen. Tyvärr är antalet utbildningar otillräckligt. Innevarande år förfogar Arbetsmarknadsstyrelsen över medel till ungefär 750 utbildningar, för nästkommande budgetår ökas antalet till omkring 800. Hela antalet yrkesutbildningar över Arbetsmarknadsstyrelsen för år 1953 var dock något över 1.500. Här en bild av skrivmaskinsutbildning.

Utbildningsbidraget kommunandelen och skatteplikten

I många sammanhang har vi pekat på vilken oerhört betydelsefull roll i arbetsvärden yrkesutbildningarna spelar. Vi har också pekat på att åtgärdens effektivitet begränsas av att antalet utbildningar ligger vid ett för lågt tal och att vissa utbildningar icke ger tillräcklig yrkesskicklighet. Begränsningen av antalet utbildningar ger ju vid handen att en partiellt arbetsför inte utan vidare kan få en utbildning. Det är först sedan man konstaterat att en direkt utplacering icke är möjlig som en utbildning kan insättas. Detta är regel. Den är inte utan undantag. Regeln förtjänar att hållas i minnet. Det är nämligen ganska vanligt att man träffar på den uppfattningen bland partiellt arbetsför, att bara man själv vill det, skall man också få en yrkesutbildning.

Utbildas kan man praktiskt taget till vad som helst, förutsatt att det kommande yrket är lämpligt ur hälsosynpunkt och att man har möjlighet att tillgodogöra sig utbildningen. Någon bestämd åldersgräns finns inte utsatt för utbildningar men det ligger i sakens natur att Arbetsvärden är obenägen att sätta in utbildningar för partiellt arbetsför som kommit allt för högt upp i åldershänseende.

Vilken ekonomisk hjälp kan man då få till en yrkesutbildning. Den ekonomiska hjälpen kan delas efter två linjer. Dels erhåller man ett s. k. utbildningsbidrag. Det kan högst uppgå till 385 kr. Är man gift och försörjningspliktig för familjen utgår därtill ett familjebidrag. För hustrun får man 112 kr. och 50 öre. För varje barn får man 45 kr. och därtill får man den faktiska hyran betald, förutsatt att den utgår med rimligt belopp i förhållande till bostadsstandarden. Samtliga angivna belopp är räknade pr månad. För själva utbildningen får man utöver utbildningsbidraget en del smärre kostnader betalda, undervisningsmaterial, vissa resor o. dyl. Vi ber få påpeka att ovanstående summor är högstbelopp. Beroende på prövning och på vissa andra omständigheter kan beloppen reduceras.

De bidrag som utgår vid yrkesutbildning bekostas till $\frac{3}{4}$ av staten och till $\frac{1}{4}$ av kommun. Det är den fjärdedelen som man brukar kalla kommunandelen. Denna kommunandel är förutsättningen för att en omskolning skall komma till stånd. Detta förhållande har skapat åtskillig irritation. I förhållandevis många fall har förbundet iakttagit att kommuner vägrat biträda en omskolning och så har yrkesutbildningen fallit. Ändå vanligare är, att kommun betalar sin andel över fattigvårdsorganet och det förekommer att kommuner lägger återbetalningskrav på andelen. Detta för i skatthänseende med sig rätt underliga konsekvenser. Medan all annan fattigvårdsgivning är icke skattepliktig inkomst får man alltså här en fattigvårdsgivning som blir skattepliktig inkomst.

Förbundet har efter olika linjer försökt få rätsida på det avita förhållande som kommunandelen skapat.

Nyckelmän i arbetsvärden

Byråchefen Albert Berg,
Arbetsmarknadsstyrelsen.

Generaldirektör
Arthur Engel,
Medicinalstyrelsen.

Socialminister
Gunnar Sträng
som gärna kunde
få ge arbetsvärden
större resurser.

Från sjuksängen tillbaka till produktionen kan vägen vara lång och ibland — med förlov sagt — ganska krånglig. Det är rätt många samhällsliga instanser som skall vara med och säga sitt ord i arbetsvårdssammanhang. Enhetligheten i greppet på det individuella fallet kan gå förlorad i mångfalden ibland. "Man glömmer bort individen som mänsklig enhet" säger medicinalstyrelsen i sin intressanta idéskiss till en samordnad arbetsvård. Läs om detta organisationsproblem på nästa uppslag.

Bestämmelsen om densamma gäller från 1 juli 1953. I en artikel i Landskommunernas förbunds tidskrift har vi tagit upp saken och påpekat för kommunerna vikten av, att kommunandelen icke får fattigvårdskarakter, att årligen ett bestämt belopp avsätts för utbildningar och att detta belopp skall brukas efter vissa generella regler. I skattefrågan har vi uppvaktat Arbetsmarknadsstyrelsen och vår förbundsordförande har i riksdagen motionerat om att bidraget skall vara skattefritt. I riksdagen förekom f.ö. flera motioner i samma sak. En av dessa har riksdagen avslagit, efter positiv skrivning, som det heter, med hänvisning till att Arbetsmarknadsstyrelsen håller på att utreda frågan om skatten på utbildningsbidragen.

För att återgå till utbildningsbidragets storlek så är det uppenbart att det kan bli för knappt i vissa fall, ja, nästan som regel. Arbetsmarknadsstyrelsen var själv medveten om detta och i sina anslagsäskanden till årets riksdag begärde man också rätt kraftigt ökade bidrag. Sannolikt kommer också riksdagen att medge en viss uppräknings av bidragen dock inte i den utsträckning som Arbetsmarknadsstyrelsen föreslagit. I olika delar av bidraget har departementschefen gjort prutningar. Trots detta innebär dock också departementschefens förslag en förbättring i vissa lägen i förhållande till nu utgående belopp, framförallt för familjeförsörjare, i andra lägen en försämring. Enligt det förslag som förelagts riksdagen skall utbildningsbidraget utgå enligt följande:

Vid utbildning i hemorten	
Utbildningsbidrag	343 kr. pr månad
Maketillägg	1:75 pr dag
Barntillägg	1:25 pr dag och barn
Hyrestillägg	Faktiska hyreskostnaden
Hyresbidraget för ensamstående	föreslås maximerat till 75 kr./mån.

Vid utbildning utom hemorten	
Utbildningsbidrag	343 kr. pr månad
Maketillägg	4:50 pr dag
Barntillägg	1:25 pr dag och barn
Hyresbidrag	Faktiska hyreskostnaden
För familjen	Högst 75 kr. pr månad
För den utbildade	

Samtliga här angivna belopp är högstbelopp och utgår vid högsta dyrort. Vid lägre dyrort utgår lägre belopp och beloppen kan också efter prövning på grund av olika anledningar, utgående pension el. dyl., reduceras.

Departementschefens förslag kommer att ge både försämringar och förbättringar. Om man förutsätter en familj bestående av man, hustru och 2 barn och med en månadshyreskostnad av 100 kr. får man följande bidragssummor vid utbildning i och utom hemorten.

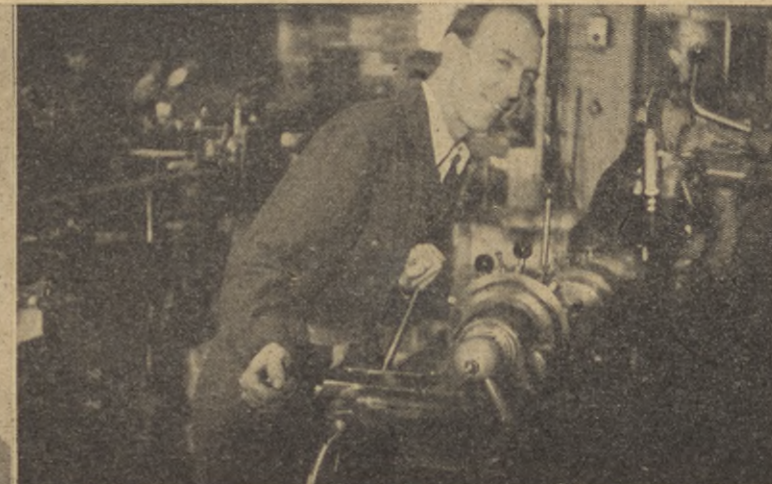
Nu gällande belopp		Föreslaget belopp	
Utbildningsbidrag	285:—	Utbildningsbidrag	343:—
Hustrutillägg	112:50	Hustrutillägg	45:50
Barntillägg	90:—	Barntillägg	65:—
Hyrestillägg	100:—	Hyrestillägg	100:—
Summa kr.	587:50	Summa kr.	553:50

Vid utbildning utom hemorten			
Nu gällande belopp		Föreslaget belopp	
Utbildningsbidrag	385:—	Utbildningsbidrag	343:—
Hustrutillägg	112:50	Hustrutillägg	117:—
Barntillägg	90:—	Barntillägg	65:—
Hyrestillägg	100:—	Hyra i hemorten	100:—
Summa kr.	687:50	Hyra i utb.-orten	75:—
		Summa kr.	700:—

För ensamstående som skall undergå utbildning utfaller en jämförelse på följande sätt:

Vid utbildning i hemorten			
Nu gällande belopp		Föreslagna belopp	
Utbildningsbidrag	385:—	Utbildningsbidrag	343:—
Summa kr.	385:—	Hyresbidrag	75:—
Utbildningsbidraget inkluderar här hyresbidrag. Om vederbörande bor hos sina föräldrar kan en reducering ske.		Summa kr.	418:—

Vid utbildning utom hemorten kommer också ovanstående summor för ensamstående utbildningstagare att gälla. (Forts. å sid. 19)

NY GIV Medicinalstyrelsen gör rehabilitation — skiss

Skälen till att arbetsvården i Sverige byggdes upp som en sekundärorganisation till förmedlingsapparaten kan ha varit många. I huvudsak torde dock två saker spelat den största rollen vid utformningen av arbetsvården. De utredningsmässiga bedömningarna av de partiellt arbetsföras situation gjordes under en tid av mycket god sysselsättningskonjunktur. Det låg nära till hands att tro, att förhållandevis enkla och från sjukvården ganska fristående åtgärder skulle kunna bereda plats i produktionen för de arbetshindrade. Och detta är ju ändå slutmålet för all arbetsvård. Det andra skälet var helt säkert av ekonomisk art. Det gällde att för minsta möjliga kostnad få så många i produktion som möjligt. En annan, och i längden riktigare, uppbyggnad av arbetsvården med utgångspunkt att brist i arbetsförmågan skulle repareras upp först så långt det nu gick innan förmedlingsåtgärden sattes in, skulle krävt resurser som nästan helt saknades, och att då snabbt skapa dessa resurser var ur både ekonomisk

och arbetsmarknadsmässig synpunkt omöjligt. Ett tredje skäl var att arbetskraftsbristen var så uttalad att det gällde att så fort som möjligt få så många som möjligt i produktion.

I dåvarande läge märktes bristerna i arbetsvården knappast. I det hårdare arbetsmarknadsläget börjar de framträda. I rättan tid kan man därför säga att Medicinalstyrelsens idéskiss till ett annat grepp på arbetsvården kommit. Planen har utarbetats av generaldirektör Engel.

Själva utgångspunkten i denna plan är snabbast möjliga återställande av arbetsförmåga, eller om nedläggning i arbetsförmågan är oundviklig, så tidigt insatta åtgärder som möjligt för att göra arbetsförmågan så hög som möjligt med hänsyn till den skada eller sjukdom vederbörande råkat ut för. I planen säges klart ut att detta är ett i huvudsak medicinskt problem. Under rubriken "Utländska erfarenheter" redovisas en engelsk cirkulärskrivelse i vilken det heter:

att invaliditet och arbetsoförmåga vore att betrakta som ett huvudsakligen medicinskt problem. Erfarenheter från de sjukhus som hade fullgod rehabiliteringsavdelningar ha visat, att både vid be-

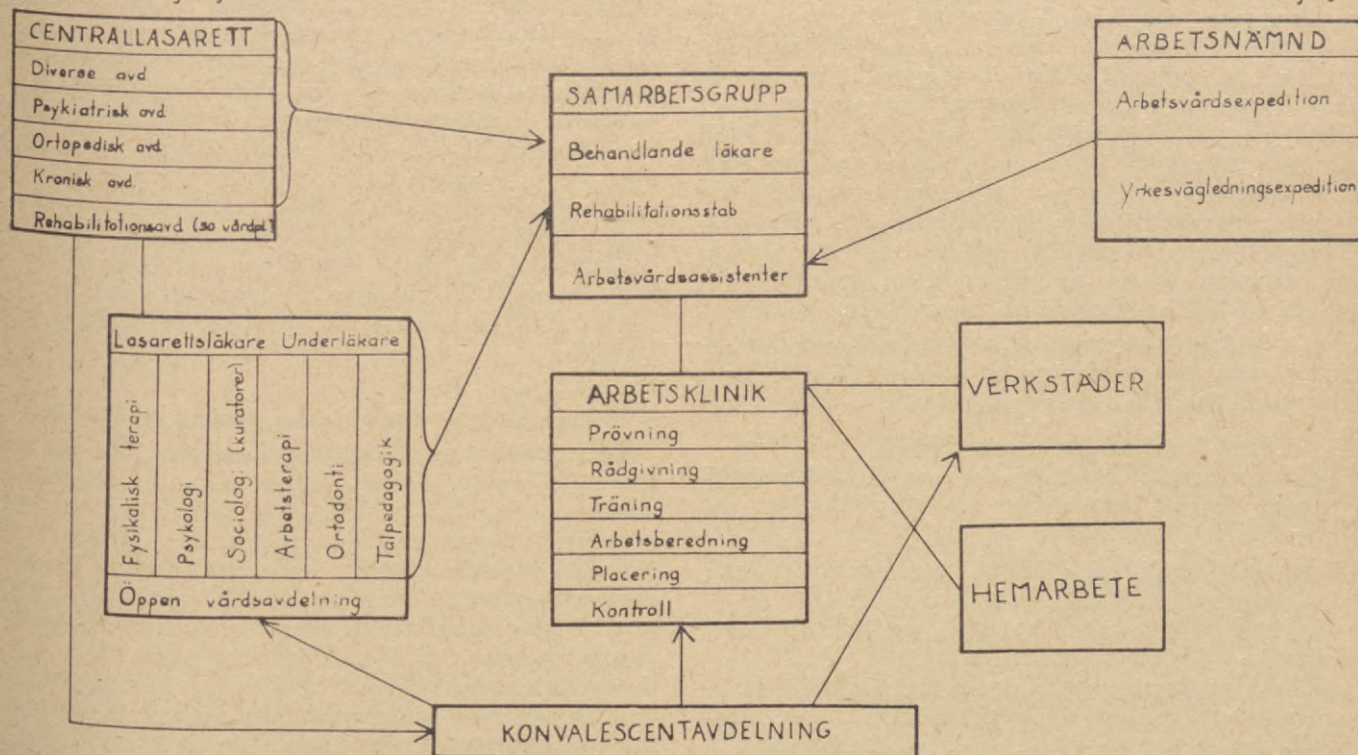
och nytt bränsle
i arbetsvårdsdebatten

DEN LASARETTANS SLUTNA REHABILITATIONENS ORGANISATION

MEDICINSKA SIDAN
(sjukvårdande myndighet)

SOCIALA SIDAN
(arbetsvårdande myndighet)

Ovanstående bild visar en schematisk bild av den länsvis uppbyggda "rehabilitation-verksamhet" som Medicinalstyrelsen skisserat och som — om den blir genomförd — kommer att säkra ett enhetligare grepp.

handling av smärre åkommor och vid sådana, där någon grad av definitiv invaliditet vore oundviklig, tidiga åtgärder för återanpassning, fullföljda under konvalescensen, givit utomordentliga resultat i fråga om återgång till fullt arbete, minskning av den definitiva invaliditeten och förkortning av tiden för arbetsförmåga.

Denna utgångspunkt, att de största vinsterna kan göras för en återanpassning till förvärvslivet om tyngdpunkten skjuts över från att vara en i första hand arbetsmarknadsfråga till en medicinsk fråga, leder till följande resonemang i planen:

De inträdda förändringarna i samhällets struktur och sociala målsättningar ha även i vårt land lett till att den kombinerade medicinska och sociala vård, som tidigare endast funnits att tillgå för vissa strängt begränsade grupper med svårare handicap i form av sjukdom eller lyte, numera anses böra stå till förfogande för väsentligt större grupper av sjuka, akuta sjukdomstillstånd även inbegripna.

Detta i förening med den medicinska rehabiliteringsteknikens utveckling bör också hos oss föranleda, att tyngdpunkten i denna verksamhet överflyttas från eftervårdsstadiet till klientelet på de

allmänna sjukhusens olika avdelningar. I detta sammanhang må erinras om det faktum, att det med vår tids långt drivna specialisering i fråga om medicinsk vård och starka differentiering på olika former av social omvårdnad föreligger risk för, att den vårdbehövande individens problem kan komma att delas på så många skilda instanser, att han själv som mänsklig enhet förloras ur sikte. Genom utbyggnad med rehabiliteringsavdelningar vid lasarett i de olika sjukvårdsområdena skulle denna tendens motverkas beträffande en väsentlig del av klientelet. Därigenom skulle möjliggöras, att för varje patient, i fråga om vilken rehabiliteringsåtgärder vore aktuella, på ett tidigt stadium kunde utarbetas en samordnad plan för behandling, vilken toge hänsyn ej blott till rent medicinska faktorer utan även till i fallet aktuella sociala och psykiska problem. För att få till stånd en sådan allsidig bedömning kunna redan på tidigt stadium krävas gemensamma överläggningar inom en samarbetsgrupp, bestående av de olika experterna på den medicinska sidan samt representanter för arbetsvård och yrkesvägledning.

Kärnpunkten i denna principiellt annorlunda uppbyggda arbetsvård, eller rehabiliteringsverksamhet — begreppen sammanfaller inte helt — skulle bli slutna avdelningar vid varje läns centrallasarett. För ett

landstingsområde med 200.000 innevånare beräknas en sådan avdelning behöva ett 30-tal platser. Rehabiliteringsavdelningen skulle vara centralpunkten, dvs. den skulle kommunicera med andra avdelningar inom lasarettet både på det viset att patienter på rehabiliteringsavdelningen tillfälligt kunde intagas på lasaretsavdeln. för vissa prov och behandlingar och på det viset att patienter på lasaretsavdelningar undergick viss behandling på rehabiliteringsavdelningen. Den skulle också kommunicera med åtgärder som snarast faller under begreppet öppen vård. Och man säger klart ifrån att i många fall skulle en behandling på den slutna avdelningen fortsättas i mer öppna former. För patienter som skulle undergå behandling på rehabiliteringsavdelningen, utan att för den skull behöva inläggas som patienter, skulle konvalescenthem upprättas där vederbörande klient kunde bo under behandlingstiden.

En fullständig lasaretsansluten rehabiliteringsorganisation bör enligt planen ha tillgång till följande former av behandling och rådgivning:

väl differentierad fysikalisk terapi;
sjukgymnastik och andra former av funktionsträning, såsom behandling av talrubbingar och dylikt;
sysselsättnings- och arbetsterapi (även industriell);
utomhusvistelse med lek och idrott;
psykisk rådgivning och annan psykisk stimulans (radio, biblioteksverksamhet etc.);
social rådgivning och ekonomiska stödåtgärder;
funktionsprövning och arbetsprövning, i erforderliga fall genom de särskilda arbetsklinikerna;

genom samarbete med arbetsvården
yrkesvägledning, arbetsträning, yrkesutbildning, omskolning och arbetsplacering.

Arbetslaget som skall svara för verksamheten bör enligt planen bestå av

läkare, specialiserad på rehabiliteringsfrågor, sjukgymnast, arbetsterapeut, socialкуратор och psykolog. Samarbete förutsättes ske med arbetsvårdsassistent.

En del av de i planen ingående leden, sägs det, kunna helt eller till övervägande del hänföras till den medicinska rehabiliteringen, andra till arbets och socialvården. Det är dock för verksamheten väsentligt att rehabiliteringen ses som en enhetlig process, vilken icke får splittras genom den administrativa klyvningen på medicinska och arbetsvårdande åtgärder.

Slutligen säger man i planen, att landstingen icke så sällan förfoga över eller planerat de resurser som skulle kunna föra planen till verklighet. I de fall ytterligare resurser måste skapas skulle dessa kunna åstadkommas till en kostnad som i förhållande till de vinster som ligger i sikte ter sig synnerligen ringa.

Även om vi lungsjuka, genom sjukdomens speciella karaktär kanske kommer att kunna dra den minsta nyttan av en arbetsvårdsorganisation sådan den tecknats av generaldirektör Engel, borde blotta accepterande av den nya planens principer och utgångspunkt föra oss fram till ett bättre läge. Planens genomförande hänger nu mest på landstingen. Det torde finnas anledning för våra organisationer att följa den här frågan, var och en i sitt län.

SVÄRARE ATT FÅ JOBB

(Forts. fr. sid. 11)

som kan klaras av partiellt arbetsföra. Man avser väl därvid främst förrådsarbeten o. dyl. Dessa arbeten måste dock utgöra en försvinnande liten del av beredskapsarbetena och innebär knappast någon beredskap för arbetshindrade av nämnvärd omfattning. En något effektivare beredskap också för partiellt arbetsföra kan ett tidigareläggande av offentliga beställningar hos industrier innebära. Tankegången är den, att offentliga beställningar, som normalt skulle utlagts låt oss säga över en 10-årsperiod, vid en sysselsättningskris koncentreras till några få år. Dessa beställningar skulle då kunna hålla drift igång hos företag med sviktande sysselsättning. Om dessa offentliga beställningar delvis riktades mot företag som har partiellt arbetsföra anställda skulle också för vår grupp en beredskapseffekt uppnås.

Större resurser för skyddad verksamhet behövs.

Vid ökade sysselsättningssvårigheter för partiellt arbetsföra måste det finnas resurser till att placera sådana i skyddad verksamhet. Där kommer också beredskapsfrågan in. Redan nu har de skyddade verkstäderna och hemarbetarna svårigheter att få lämpliga arbetsobjekt att utföra. I ett krisläge måste man räkna med att arbetsobjekt som industrin nu har utplacerade som hemarbete och i skyddade verkstäder dras in till huvudverkstäderna för att stötta upp sysselsättningen där. Redan med nuvarande konjunktur kommer en utbyggnad av antalet skyddade verkstäder att förorsaka betydande svårigheter att få tillräckligt med arbetsobjekt. Man måste alltså beredskapsvägen försöka hindra en sysselsättningskris av fatal omfattning för den skyddade verksamheten.

Här har Arbetsmarknadsstyrelsen startat ett planeringsarbete. Man har animerat landstingen att för sina behov ta ut arbetsobjekt som är lämpliga att utföra i skyddade verkstäder och i arbetsträningsinstitut. Huvudmännen för arbetsträningsverkstäderna har tillsatt en gemensam kommitté som skall arbeta med uppgiften. Arbetsmarknadsstyrelsen har också tagit kontakt med stora beställare som Medicinalstyrelsen, försvaret och vissa storindustrier för att den vägen få fram arbetsobjekt för den skyddade verksamheten och träningsverkstäderna. Vad dessa kontakter kommer att ge är det ännu för tidigt att fittra sig om.

En beredskapsplanering för den skyddade verksamheten vad det gäller arbetsobjekt kommer emellertid att hänga fullständigt i luften så vitt man inte mycket raskt bygger ut antalet verkstäder. Även om man tar med i bilden de möjligheter till skyddad verksamhet som träningsinstitutet har, är antalet platser försvinnande litet i förhållande till behovet redan nu. Hur läget då skall bli om sysselsättningen sviktar mer markant kan var och en förstå.

En summering av det som anförts i denna artikel ger vid handen att läget måste betecknas som oroande. De partiellt arbetsföra måste resa bestämda krav på samhället att beakta den utveckling som är på väg så att man i tid vidtager åtgärder för att förhindra att partiellt arbetsföra ställs utanför produktionen. Rätt till arbete måste gälla också för de partiellt arbetsföra.

KLARAR ARBETSVÅRDSORGANISATIONEN ...

(Forts. fr. sid. 13)

också där iakttaga underdimensionering. De åtgärder som man kan ta till för att underlätta en arbetsplacering eller ersätta en sådan är ganska många. Den effektivaste är yrkesutbildning. Bra är också arbetsutbildningen och arbetsprövningen. Speciellt den mycket kvalificerade prövning som försiggår på Statens arbets-klinik är värdefull. Psykotekniska prov är av ett visst värde, sin givna plats i sammanhanget har också placering i skyddad verksamhet och näringshjälpen.

En effektiv åtgärd när det gäller att säkra plats för partiellt arbetsföra i produktionen är ju yrkesutbildningarna. I takt med ökade svårigheter att placera arbetshindrade vore det därför naturligt att stegra antalet yrkesutbildningar. Men där kommer också kravet på sparsamhet med statens medel in i bilden. För innevarande budgetår har man medel till ungefär 750 utbildningar, för nästkommande budgetår begär Arbetsmarknadsstyrelsen medel till 800 utbildningar. De ekonomiska gränserna är föga töjbara och utbildningar som en direkt avlastning vid ökade svårigheter kan man alltså knappast tänka sig. Man tycker annars att den metoden skulle ha sin givna plats i en beredskap mot ökade svårigheter. När det gäller att tillfälligtvis suga upp trycket från de växande ungdomskullarna resonerar man som om den vägen vore alldeles självklar, vilket den också är. Man tycker bara att det är egendomligt att den inte är lika självklar för partiellt arbetsföra. Antalet tillgängliga yrkesutbildningar är alltså för litet. Man kan inte precis påstå att situationen ljusnar av att många utbildningar är för litet yrkeskvalificerande. Detta gäller en del av de särskilda kurser som anordnas av Överstyrelsen för yrkesutbildning och Arbetsmarknadsstyrelsen gemensamt. 2-årskurserna för bilelektriker är utan tvekan tillräckliga. 48-veckorskurser för finmekaniker, bil- och traktormekaniker blir man genast mer skeptisk mot och en mekanikerkurs på 6 månader måste rimligen ge rätt liten yrkesutbildning. Gällande kursverksamheten ligger det också en svaghet i att den är synnerligen hårt koncentrerad till mellan- och sydsverige medan Norrland blott har några få kurser.

Yrkesutbildningsverksamheten ger alltså inte de möjligheter som den skulle kunna göra.

Arbetsträningsverksamheten är värdefull är det sagt. Den är emellertid otillräckligt utbyggd. Fortfarande finns det många län som inte har arbetsträningsmöjligheter. På en del håll dämpas effekten av arbetsutbildningen av att den är ensidig, arbetsinriktningen otillräckligt differentierad, med endera i huvudsak hantverksbetonade verksamheter eller också ensidig industriell inriktning. Här är det landstingen som släpar efter. Otillräcklig är också den ytterst värdefulla verksamhet som bedrivs på Statens arbets-klinik. Ett 20-tal platser är inte mycket att komma med om man betraktar det jättelika upptagningsområde som kliniken har. Göteborgskliniken lättar inte bördan nämnvärt. Det är nästan obegripligt att man inte satsar mer på denna nyckelverksamhet i arbetsvården. Statens arbets-klinik är så vitt vi kan förstå det enda ställe som man bedriver forskning om arbetsvård på.

Om den skyddade verksamheten har det redan sagts att resurserna är otillräckliga. Samma omdöme gäller

UTBILDNINGSBIDRAGET, KOMMUNANDELEN ...

(Forts. fr. sid. 15)

Om bidragsbeloppens enskildheter är att säga, att hyresbidraget är dyrortsgraderat men övriga delar icke. Barnbidraget utgår icke pr barn för hur många barn som helst. Bidragets höjd beräknas icke få överstiga lönesättningen i det framtida yrket och vid många barn kan alltså en reducering ske.

I huvudsak vinner man med departementschefens förslag en anpassning till utgående bidrag vid arbetslöshet och utbildning vid arbetslöshet. Det är också förutsatt att utbildningsbidraget för partiellt arbetsföra skall följa dessa bidrags belopp om de ökas. Övergången till ett enhetligare system är naturligtvis tacknämligt, den rent ekonomiska vinst för vissa typfall som departementsförslaget för med sig noteras också tacksamt, även om ökningarna är små. En kraftig protest bör emellertid inläggas mot förslaget i vad det gäller försämringen för familjer vid utbildningar i hemorten. I ett läge som åtminstone inte karakteriseras av sjunkande priser i samhället är det oförsvarligt att föreslå sänkningar för en grupp människor som befinner sig i en ytterst ömtålig ekonomisk situation och där det enskilda fallets hela utveckling kan bli beroende av den initialeffekt som bidraget skall åstadkomma.

Till sist vill vi ta upp ytterligare ett spørsmål som också gång efter annan diskuteras bland de partiellt arbetsföra. Det spørsmålet gäller möjligheterna till fortbildning eller ny omskolning om man är otillfredsställd med en erhållen arbetsplacering efter utbildning. Möjligheterna till båda dessa saker är ytterst ringa. I nuvarande läge är detta också riktigt. När antalet utbildningar är maximerat till ett visst antal, måste ju varje fortbildning och omutbildning tas ur den gemensamma kvoten. Detta måste ju innebära att nyutbildningarnas antal beskärs. Och det är utan tvekan viktigast att nyutbildningarna hålls vid ett optimalt antal.

I vissa fall föreligger dock skäl att medge fortbildning eller omutbildning. Detta bör medges om en utbildning gett så dålig arbetsplacering att menlig inverkan på hälsotillståndet blir följd. Arbetsmarknadsstyrelsen brukar också vid sådana fall, om än restriktivt, medge omutbildning.

Avsikten med denna artikel har varit att visa både den möjlighet till yrkesutbildning som finns och begränsningen av den möjligheten. Chansen är dock så pass stor och villkoren så pass goda att alla lungsjuka bör bevaka möjligheten.

möjligheterna till näringshjälp. Beträffande näringshjälpens råder den anomalin att medan Arbetsmarknadsstyrelsen står som huvudman för arbetsvården i övrigt så sorterar näringshjälpens under Pensionsstyrelsen. Vad denna splittring i huvudmannaskapet skall tjäna till är svårt att förstå.

Vad som anförts i det föregående om möjligheterna att genom intensivare arbetsvårdsverksamhet väga upp svårigheterna som det hårdare arbetsmarknadsklimatet fört med sig visar, att utsikterna därtill inte ter sig särskilt ljusa. Både inom arbetsförmedlingsramen och när det gäller möjligheterna att sätta in arbetsvårdande åtgärder sviktar resurserna. Vi vill inte påstå att arbetsvården står inför en kris, men det finns de som gör det.

Sagt vid konferensen...

(Forts. fr. sid. 4)

Socialminister Gunnar Sträng:

Då det gäller den invalidiserade människan är de förebyggande åtgärderna de viktigaste, d. v. s. ett konsekvent och effektivt arbetarskydd. Då det gäller testning, anlagsprövning, omskolning o. d. har en arbetsduglig organisation byggts upp. I tider av arbetskraftsöverskott är emellertid placeringen av denna kategori människor en svårighet. Här tarvas en annan syn på de partiellt arbetsföras problem än den rent företagsekonomiska.

Landshövding Per Nyström:

Efterfrågan på sjukvård har ökat. Arbetstakten, de prestationer som krävs av individen, tvingar honom att se upp med hälsan, om han skall klara sina uppgifter.

Den till sjukvården knutna arbetskraften har stigit från 25.000 under 1930 till närmare 80.000 under 1950. Trots denna ökning är läkarantalet "en flaskhals i produktionen" och kommer att förbli det minst 10 år framåt.

Tills vidare gäller det att hushålla med den läkarkår vi har. Man får försöka rationalisera sjukhusarbetet, befria läkarna från administrativt arbete, bygga upp hälsostationer både i offentlig och enskild regi o. dyl.

Men samhällets utbildningsresurser på olika områden måste få en sådan omfattning att utbildningen kan tillgodose väntade framtidsbehov.

Lasarettsläkare Johan Rudebeck:

Till lasarettsläkarnas specialistavdelningar kommer också många människor, som egentligen inte borde söka sig dit. Så kan exempelvis en provinsialläkare, som känner människorna i sitt distrikt sedan många år, många gånger lättare än specialisten genomskåda vad som verkligen är av väsentlig betydelse i ett till synes invecklat sjukdomsproblem.

Låt oss ta ett exempel. En kvinna söker invärtesspecialisten för huvudvärk. Hon tror sig ha hjärntumör och vill ha huvudet röntgat. Ett ingående samtal leder kanske i stället fram till att hon bör söka läkare för ett nervöst och skrikigt barn, som håller henne i oro om dagarna och i vaka om nätterna, eller till ett råd att hon skall be nykterhetsnämnden om hjälp med den alkoholistiske äkte mannen.

Den tekniska attiralj, som behövs för att reda ut sådana fall är många gånger helt enkelt två stolar, en för läkaren och en för patienten att sitta på.

Aftontidningen:

Och vilka var det man fann där i kretsen kring Rådombeslut och Tage Erlander? Där fanns riksdag och regering och i full mundering satt hövdingar och överståt med vanligt folk i samma båt.

Där satt professorer och doktorer, docenter och försäkringsagenter, sköterskor och läkare blandade sig med präster och kväkare. Landstingets folk sköt upp som svampar bland SAF:s och LO:s pampar. Vad landet har av organisationer — det är visst över sex miljoner — var med på rad och på parkett, och namnge dem är inte lätt.

FRISKA SVENSKA TAG

(Forts. fr. sid. 7)

anspråkslös början vuxit ut till ett företag känt och aktat över hela världen. Stille var född år 1814 och son till hattmakare Johan Stille. Han uppmärksammades snart av den store anatomen vid Karolinska institutet professor Anders Retzius som utverkade åt honom ett flerårigt stipendium för att i utlandet studera tillverkningen av kirurgiska instrument. Efter hemkomsten fick då Stille i ordning en mindre verkstad å Karolinska institutets tomt, ett företag som nu vuxit ut till en industri som sysselsätter flera hundra personer.

75 öre för lagning av ett strykjärn

stod det på den första räkningen från nuvarande AB Bröderna Hedlund med en årsomsättning av omkring 12 miljoner. För 42 år sedan beslöt de båda bröderna P. E. och J. H. Hedlund att öppna en liten mekanisk verkstad vid Norrtull. Något kapital ägde de ej, men frisk företagsamhet och med den kom de långt. Det finns numera intet mekaniskt arbete som är för stort för deras firma, som efter utvidgning

flyttat till Hammarbyhamnen och täcker ett väldigt område.

Världsartikeln lödlampan

C. R. Nyberg, Flyg-Nyberg, knåpade med litet av varje omkring år 1882. Mest tillverkade han giktringar, vilket var det första han fått syssla med som ung lärling hos en guldsmed i Arboga. Nu hade han hyrt en tvättstuga vid Luntmakaregatan till verkstad, men det var ont om arbete. Så kom han på idén till lödlampan, också kallad blålampan och den gick så bra att han ständigt måste utvidga sin verksamhet, särskilt sedan han uppmärksammades av grosshandlare Max Sievert som tog hand om försäljningsorganisationen. När han år 1922 överlät till AB Max Sievert sin fabrik, erhöll han 1.333.000 kr. för densamma. Nyberg är också känd som en av vårt lands främsta flygpionjärer.

Storfabrikant av misstag

Många fler finns att berätta om, såsom Johannes Palmgren, den fattige sadelmakaregesällen som skapade Skandinavien största sadelmakeri; Jack Fr. Ljunglöf som startade med 100.000 kr. i skuld och sluta

tade som mångmiljonär; August Wicander, lanthandlaren som av misstag blev korkfabrikör och stormrik, och Arvid Böhlmark, fattig kontorist hos Liljeholmens stearinljusfabrik, som arbetade upp en liten lamphandel i Gamla stan, till en stor fabrik, den största i sin bransch i Skandinavien.

Försök att göra om dessa mäns bedrifter, vill man tillönska vår tids ungdomar. Har ni energi — och tur — så kanske det går.

KVINNAN och YRKESLIVET

Ingenting gör mig så tillfredsställd som att se hur skrankorna mellan vad som kallats typiskt kvinnliga och typiskt manliga yrken bryts ner. I dag är det ännu en stor nyhet när någon man väljer ett kvinnligt yrke. Jag hoppas att detta så småningom skall bli så vanligt att det inte längre väcker uppseende, och jag hoppas också att kvinnorna alltmera skall vinna insteg inom de typiskt manliga yrkesområdena.

19% av de gifta kvinnorna bedriver numera yrkesverksamhet utanför hemmet. 1930 var siffran 13%. Jag tror att den utvecklingen kommer att fortsätta, i synnerhet när jag tänker på den oppositionella, småfräcka, kniviga, realistiska ungdom som fostras speciellt i Stockholms förorter — denna ungdom kommer inte att finna sig i våra gamla värderingar.

(Nils Kellgren i en debatt i Dagens Nyheter)

Vi beger oss till svampmarkerna

Av mykologen Bengt Cortin

Att landsvägsdammet inte är alldeles okänt varken för bilister eller andra dödliga, det får vi nog lov att fastslå. Men om vi tänker på dammet i mera vidsträckt bemärkelse, så är vi strax inne på en mycket fascinerande biväg — eller bilväg, om vi så vill. Med damm kan vi nämligen innefatta en hel del mikroorganismer av högst växlande typer. Vi kan med andra ord sägas leva i ett enda moln av ytterst små bakterier, dit även en mängd mikroskopiska svampar hör. Och den luft vi inandas sommar- och hösttid är rikligt bemängd med såväl frömjöl som svampsporer. Bäst känner vi för övrigt till detta genom högsommarens hösnuva (var det någon som nös?, där de olika grässlagen kan ge oss en "gräslig" förkylning. Trots att den mest behagliga utetemperatur råder.

Bilisterna ser naturligtvis på landsvägsdammet som något högst ondskefullt. Och visst finns det åtskilliga baciller i detta damm, som vi rent av skulle kunna köra i diket för, ifall vi såg dem grundligt uppförstorade. Ja, landsvägskörandet skulle då bli rena tortyren, miss-tänker jag.

Men på samma sätt är det också med varje liten vattendroppe. Den innehåller ju ofta mångtusen mikroorganismer.

Och ett ytterligare exempel; jordlukten, som vi ibland så tydligt förnimmer, uppkommer i grund och botten genom millioner jordbakterier. Varje uns eller nypa av sådan mull kan alltså sägas härbärgera jordbakterier i ofantlig omfattning.

— — —
Men låt oss "damma av oss" dammet och i stället

vända blicken mot sommarens ljuvligheter: sol och semester. Ty mannen vid ratten — och det gäller i särskilt hög grad den jäktade stadsbon — glömmer lätt livets förtretligheter inför semesterdrömmen. Han lämnar landsvägsdammet efter sig (ja, det känner han med apostlahästarna kanske bäst till!) och far till landet en fridens eftermiddag. Kort sagt: alla förnimmer vi innerst inne en sugande längtan till landet och fåglarna. Och vi önskar så gärna få tillbringa några sommarveckor i gröngräset och i hägnet av vänligt susande lövkronor.

Nåja, det finns många tjusande aspekter i fager sommartid. Och även hösten skänker avkoppling för en hel del människor. Vem tjuas förresten inte av höstens svamputflykter, vare sig de nu företas med

bil eller båt, och vem har inte någon gång i sitt liv kommit hem efter en promenad med en bukett blå-klockor eller blåklint. Butiksblomstren i all ära — men inte går de upp mot en svensk sommarängs alla inbjudande små varelser! Eller att själv få plocka och tillreda en middag på svamp, det står för många som höjden av livets njutningar.

Eller — för att ytterligare framdra ett exempel — att ligga vid en badstrand i strålände sol och upplagra solvitaminer för kommande dagar, visst är det lockande. Och det är då långt ifrån något slöseri med semesterdagarna. Har man dessutom en underhållande bok att ta till, när verksamhetslusten tränger på, så är det bara desto angenämare.

Sol, sommar, semester och svamp, ja, det är för min personliga del ingen dålig alliteration. (Fast för svampens del går det ju lika bra att utbyta "sol" mot "skugga" och "sommar" mot "slask"!)

Alltnog: att få hjälpa sina medmänniskor till en solig vandring genom livet, och det betyder aldrig bortkastad tid. Utan i stället ett rikare liv i anden. Och det är i grund och botten en verklig fredens väg, vare sig den nu tillryggaläggs per fot eller med bil. Och den vägen frågar dess bättre inte efter hur många liv som kan utsläckas med en enda atombomb!

ARBETSGLÄDJE

Uppmått och färdigförpackat material för flättningsarbeten av olika slag såsom kakfat, serveringsbrickor, blomkorgar m. m. Populära och lättsålda modeller, begärliga på den öppna marknaden!

Rekvirera fullständig katalog

Vårt arbetsmaterial tillverkas och förpackas av sjuka och partiellt arbetsföra vid Arbetsträningsverkstaden vid Värnhems Vårdhem i Malmö. Vi vänder oss till sjukhus och vårdanstalter för att i samarbete med arbetsterapien ge sysselsättning åt sjuka och partiellt arbetsföra.

Två exempel ur vår katalog

HOBBYMATERIAL

Sallerupsvägen 26, Malmö Tel. 163 94
Arbetslokaler: Värnhems Vårdhem, Malmö

Jag längtar efter att skratta...

Jag längtar efter att skratta — så där riktigt befriat. Mitt skratt skulle höras över hela stan. Det skulle rulla uppför och nedför Kungsgatan. Det skulle dela på sig vid Stureplan och virvla runt där och sno i väg upp i husen till gamla sura fröknar och in på restauranger till tjockmagade gubbar. Det skulle ta vägen över Slussen, ut över Söder. Högt över husen skulle det fara fram. Så skulle det sänka sig sakta och mjukt som fall-skärmar ned över trötta och ensamma människor.

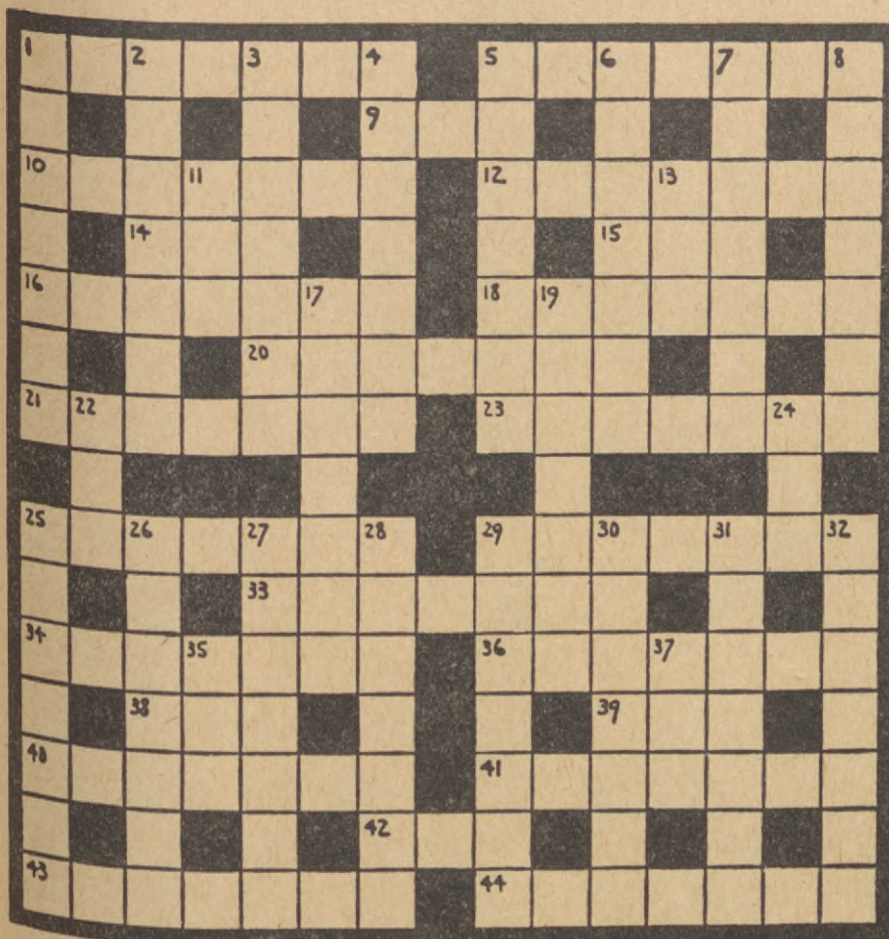
Men jag går här bara och släpar på en kvarnsten. Och när jag ser mig omkring, märker jag, att alla andra människor här i stan också släpar på kvarnstenar. Gata upp och gata ner stretar man och drar. Ibland är det någon som axlar av sig bördan och sätter sig och vilar. Men skratta — det orkar ingen.

Men en dag är jag tillräckligt stark. Då gör jag mig fri. Då tar jag en stor slägga och krossar varenda kvarnsten i hela stan. Sedan tar jag skärvorna och samlar dem i en stor hög vid Råntmätartrappan. Där vräker jag alltihop i Strömmen.

Då blir alla människor i den här stan fria. Då märker de på en gång, att det är så lätt att röra sig, så skönt att vara till, så roligt att leva. Alla hustrur slutar att städa, tvätta, dammsuga och konservera och gör sig i stället vackra. Alla äkta män stiger upp från sofflocken och upptäcker med ens att deras hustrur är kvinnor. Människor får lust att dansa. Spända ansikten blir mjuka. Hårda blickar blir vecka. Hopknipna munnar börjar le och skratta. Händer blir varma och smeksamma. Ord blir vänliga. Alla vågar med ens vara människor. Ja alla i hela stan vågar med ens att skratta.

Ingrid Vikström.

KORSORD nr 5

VAGRÄTA ORD

1. Snåljäperi. (7)
5. Fall, julesnö, och susa, djupa mo! (7)
9. Där solen är hetast. (3)
10. En transaktion i bank mellan säljare och köpare. (7)
12. Jämn yta, avsedd för ras. (7)
14. Hade bonden Paavo bister erfarenhet av. (3)
15. Får man skylla stormarna på. (3)
16. Boliden är en. (7)
18. En som påtalar våra fel. (7)
20. Plåt från plåge. (7)
21. Har Bomans flickor till sitt käraste sällskap. (7)
23. Bidrar i sin lilla mån till upplysningen. (7)
25. Ett nöjestempel med plats för tusen. (7)
29. Karl XII:s kan beskådas på Nationalmuseum. (7)
33. Användes i vissa fall vid huskur. (7)
34. Lämpar sig knappast för promenad. (7)
36. Ett sätt att lura staten. (7)

38. Bara barnet, säger nattsuddaren. (3)
39. "Det svartblanka huvudet stirrar med våta ögonklot..." (3)
(Einar Malm)
40. Ekonomisk ring. (7)
41. En box för magen. (7)
42. Här suges det på ramarna. (3)
43. Består av flera finkor. (7)
44. Lagerkvist. (7)

LODRÄTA ORD

1. Oratorium och åkeri. (7)
2. Eva. (7)
3. Har nära till Stockholm och skall få en bredare bro. (7)
4. Gjorde den halt inställsamme. (7)
5. En möbel att ta igen sig i. (7)
6. Gott om klöver. (7)
7. Må väl kallas en banbrytare. (7)
8. Det — sagda är det — tänkta. (7)
11. Mindre fyr. (3)
13. Där jordaxeln sticker opp. (3)
17. Röding. (7)
19. Ett bakslag, säger biologen. (7)

22. Pålägg. (3)
24. När man vunnit. (3)
25. Ganska mager om bena, tillika om armar och hals. (7)
26. Gris vid gris och är en fris. (7)
27. 30 grader kallt. (7)
28. Var den själens ensamhet som Hjalmar Söderberg talade om. (7)
29. På begäran öppnar han dörren åt oss. (7)
30. Sådan är sodan. (7)
31. Lite men gott, kan man säga om denna rätt. (7)
32. Ök och lok. (7)
35. Man och hustru. (3)
37. Fiskorgan. (3)

Lösning till Status korsord nr 3.

VAGRÄTT: 1. Sportmössa. 7. Bak. 9. Idol. 10. Motsägelse. 15. Eir. 16. Oklok. 17. Pojkgrimas. 21. Ids. 22. Ågata. 23. Son. 24. Kel. 25. Gast. 27. Gök. 28. Ont. 29. Enad. 30. Obs. 32. Sen. 33. Lokal. 35. Tut. 36. Palmstrand. 40. Agave. 41. Nöd. 42. Nidingsdåd. 47. Gina. 48. Eka. 49. Attentator.

LODRÄTT: 1. Sim. 2. Ost. 3. Trä. 4. Öde. 5. Siska. 6. Adelsstolt. 7. Blekingska. 8. Hyresskuld. 11. Ofog. 12. Sikte. 13. Gir. 14. Lom. 17. Påkostande. 18. Jaktstadga. 19. Galenpanna. 20. Inga. 26. Adam. 31. Borås. 34. Angå. 37. Aviat. 38. Led. 39. Syn. 43. Ide. 44. Get. 45. Det. 46. Dyr.

Pristagare.

1:a pris kr. 10:—, Herr Sture Lindkvist, Dämmegatan 10, Hälsingborg.

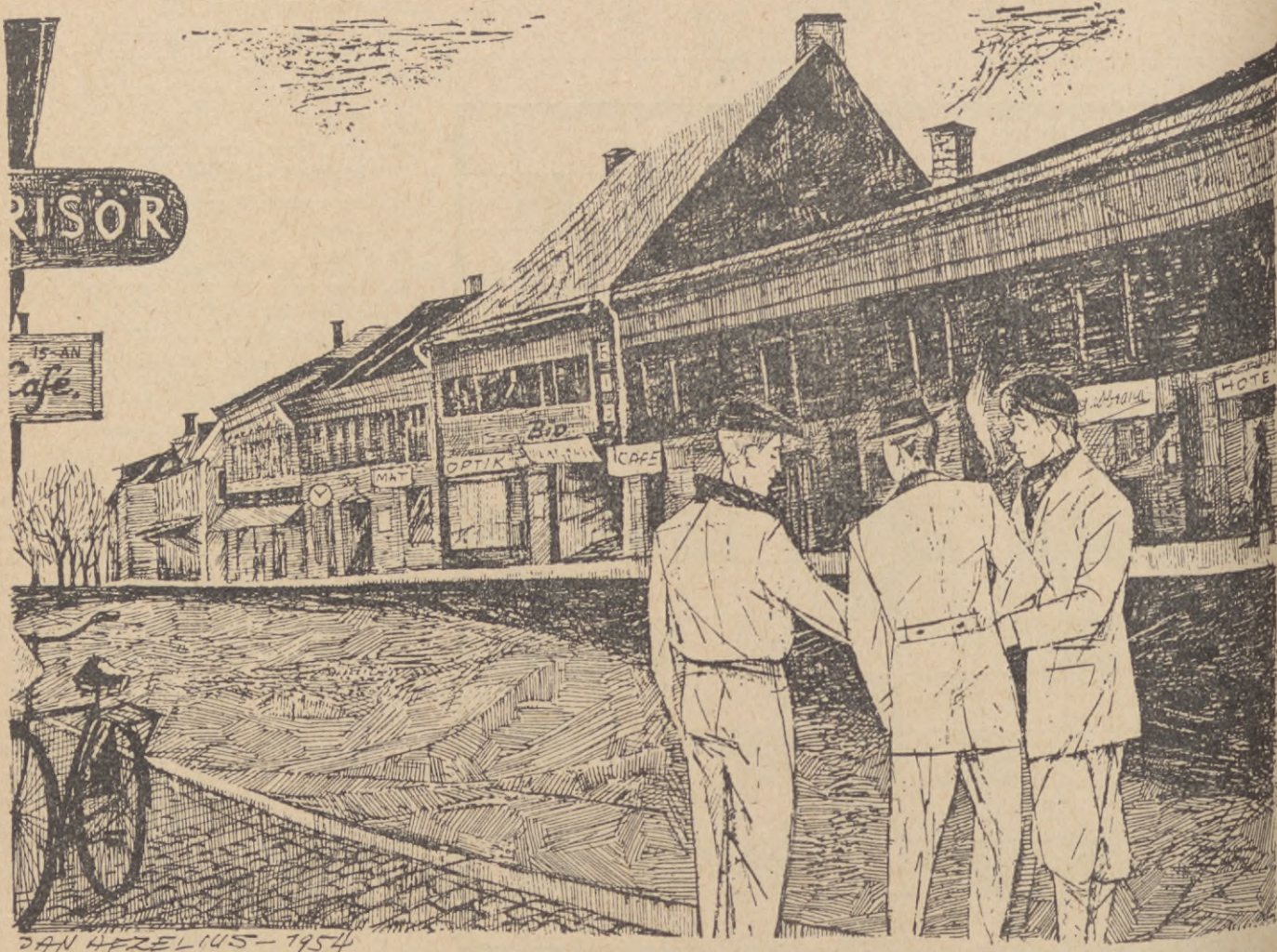
2:a pris kr. 5:—, Fru Gene Hermansson, Erikshillsgatan 4, Borås.

Tävlingsregler.

Lösningar till korsord nr 5 skall vara Status Redaktion, Kocksgatan 15, Stockholm, tillhanda senast den 10 juni 1954. För att komma med i prisbedömningen måste tävlingsförsändelse vara märkt "Korsord nr 5". Glöm ej att tydligt ange namn och adress. Två priser, ett på fem och ett på tio kronor, utdelas.

Lösning och pristagarnas namn meddelas i Status julnummer.

påhlssons
Malmö **bröd**
gott bröd

AFTONENS GLÄDJE

Berra gjorde som vanligt sällskap med Sigvard och Jonne ut genom fabriksporten.

Det var lördag och en arbetsvecka var slut.

Luften var förvärmild. Under ett molns ögonlock gluttade solen fram. Neråt gatan spelade nära smågrabbar kula.

— Snart kan man nog ta fram hojen. Och börja cykla till jobbet.

Sa Sigvard och drog ner dragkedjan på vindtygsjackan en bit.

— Just det, sa Jonne. Då slipper man stå och trängas i bussen morron och kväll. Men det är förstås inget vidare kul att stå inne och jobba när våren kommer och allting.

Sigvard bjöd Berra på en Boy. Jonne hade lagt av med att röka. Igen.

— Håller inte när man ska bygga opp konditionen, sa han.

Dom gick ner mot hållplatsen. Skulle med samma buss.

— Skönt att det äntligen är lördag, sa Sigvard.

— Det är det minsta man kan säga, sa

Jonne. Jag tycker den här veckan har lusat sej iväg.

— Bara inte tiden gick så fort när man var ledig, sa Berra.

— Sticker man raka vägen hem till tanten och grabben, sa Sigvard belåtet.

— Ska också sno mej hem, sa Jonne och slängde fram armen och tittade på klockan. Har brådis.

— Skulle aldrig falla mej in och köra med på nån sväng innan, sjönk Sigvard längre in i sin belåtenhet. Knutte och Brottarn skulle på krogen.

— Hinner bara slänga i mej lite käk, sa Jonne och lyssnade också bara på sitt. Och packa ner nära prylar. Sen måste jag ge mej iväg igen.

— Kul med grabben, sa Sigvard.

— Varför kallar dom honom för Brot-tarn? Han ser ju inte alls ut som nån sån. Smal och spinkig som en gårdstör.

Stack Berra emellan. Bara för att ha nåt att säga.

— Just därför. Det är där vitsen ligger, sa Sigvard i förbigående och fortsatte sen. Kul med grabben må ni tro. Två

och ett halvt bast. Man hinner inte mer än komma innanför dörren förrän han sliter och rycker i en och vill att en ska leka med en.

— Vi ska ut till klubbens sportstuga, sa Jonne. Nära grabbar och jag. Ligger över där.

— Så den här eftermiddan kommer man väl att tillbringa på alla fyra, sken Sigvard. I en hög av leksaker. Men det är lättjo. Grabben är kul. Och vad duk-tigt han kan prata sen. Ni skulle bara höra.

— Vi kör terrängbanan ett varv, sa Jonne och var redan där med ögonen. Sen eldar vi opp bastun som vi byggde i vintras. Fina fisken med ett bastubad efteråt.

— Det ska bli en skön hemmakväll för tanten och mej, sa Sigvard och fimpade cigaretten. Sitta i varsin fåtölj och dricka kaffe och läsa och hära radio. Vi trivs bäst hemma.

— Finns öppen spis i stugan, sa Jonne. Skapligt, va. Kommer att sitta framför den i kväll och snacka. Blir en fin lördag.

Dom sa inget på stund. Gick och lät känslan ta ut förskott på aftonens glädje. Sigvard visslade på nån schlager. Lågt och belåtet.

— Och du ska väl ut och fröjda i kväll som vanligt?

Sa Sigvard åt Berra och bröt tystnaden. Så det med nåt av nedlåtande välvilja i röstens belåtenhet.

Det högg till i Berra.

— Nej, jag blir nog inne i kväll, sa han. Och har det lugnt och skönt. Läser nån bok eller så.

— Var sitter det? sa Jonne.

— Sitter? Vilket då? sa Berra.

— Ja, det onda, skojade Jonne. För du måste väl vara sjuk på nåt vänster när du ska sitta inne en lördagskväll.

Berra flinade opp sej. För syns skull. Men sa inget.

Sen var dom framme vid hållplatsen. Stod i busskön och tuggade igen om hur skapligt det skulle bli när dom kunde börja cykla till jobbet. Inte behöva stå och vänta. eller trängas.

Berra steg av på Söder. Dom andra skulle fortsätta ut till förorten.

— Ja, mors då, sa han, vi ses på måndag.

Han gjorde sej ingen brådska hem. Vek inte in på tvärgatan med detsamma där han bodde. Fortsatte i stället den breda affärsgatan ett stycke. Tände en cigarrrett och stannade ibland och tittade i nåt skyltfönster.

Och tänkte mest på vad Sigvard och Jonne hade sagt.

Jo, han hade nog tänkt att gå ut och fröjda i kväll som vanligt. Träffa polarna och köra med dom till danshaket. Men så sa Sigvard det där. Frågade honom så där. I en självbelåten, överseende ton. Tronade på sin sabla kväll som en kung. Och likadant med Jonne. Dom snackade med varandra som två käringar som bara hör sina egna ord. Men dom tyckte förstas att dom var nåt. Var nåt förmer än han. Mer mogna, mer helylle. Levde ett rikare liv som det står i böckerna. Det var därför som han sa, att han skulle stanna inne i kväll. För att inte ge dom vatten på sin kvarn. För att visa att en ann kunde vara så god som en ann.

Men han menade inte vad han sa. Då. Bluffade bara för att hävda sej.

Det var när han stod i bussen, som han kom att tänka: om han verkligen skulle ta och vara inne i kväll. Han kunde inte komma ihåg när det sist hände. Det brukade ju vara kul program i radio om lördagskvällarna. Och han kunde ta och låna en bok av svågern som läste rätt mycket. Egentligen hade han inte känt sej ett dugg sugen på att gå till det där danshaket. Hade lessnat på det för längesen. Trist ställe. Tjejer som hög-färden ockuperat hjärnan på. Ändå hade det blivit så att han fortsatt att gå dit.

När Berra kom hem stod modern i köket och strök. Hade en stor driva med kläder bredvid sej på bordet.

— Du har väl torkat av dej om fötterna ordentligt, noterade hon hans hem-

komst med trött och aggressivt otålig röst.

Såg upp för ett ögonblick.

Han hängde av sej i kapprummet och hörde henne muttra nånting om att det skulle väl inte bli nåt elektriskt strykjärn i år heller. Sen ställde han sej framför spegeln och kammade sej lite.

Hans syster kom svepande från badrummet med ett par cellstoffbyxor i handen.

— Är du inte flyttbar, va, fräste hon när han stod i vägen för henne.

— Åja, ta det lite lugnt, sa han.

Från rummet längst bort hörde han ungen hennes gasta, som om han fått kniven i sej. System och svågern hade inte fått tag i nån lägenhet ännu, bodde i det ena av de två rummen.

Berra gick ut i köket och lyfte på locket till kaffepannan. Försiktigt. Var rädd för att modern skulle bli irriterad över honom. Det behövdes inte mycket för det, kände han.

— Finns inte så mycket som en brödkant i huset, sa modern och strök opp håret ur pannan. Har inte hunnit baka nåt den här veckan. Man har ju inte mer än två händer. Men Elsa ska gå ut och handla hem mat över söndan när ungen fått sitt — — —

Han lomade iväg in i rummet. Råkade

trampa sönder en av tennsoldaterna som hans yngre bror och en annan grabb krigade med där inne.

— Du kan väl se var du lägger dina stora blan, skrek brodern med gråt i röst.

— Det är väl inte bara ditt golv, sa Berra.

Han fick en pappkartong i huvudet till svar. Berra satte efter honom. Brodern snodde undan.

— Kan ni inte vara som folk får ni ger er ut, skrek modern från köket.

Och i samma ögonblick började ungen i det andra rummet att gasta än värre.

Jag sticker ut och fikar, tänkte Berra förtvivlat. Här hemma kan man ju inte stanna. Det är ju värre liv än på fabriken.

Han gick och tog fram kostymen. Tänkte avundsjukt på dom andra. Sigvard och Jonne. Men det var ju inte förrän i kväll som jag skulle stanna inne. Och förresten kan man behöva lite mer frisk luft. Tröstade han sej själv.

— Klockan sex äter vi, sa modern när han gick och dunsade med strykjärnet. Och inte en minut senare.

Berra strosade omkring på gatorna ett tag. Sen gick han och satte sej på kaféet. Det gamla vanliga stället där han brukade träffa grabbarna. Men ingen var där. Det är väl för tidigt, tänkte han. ller dom har kanske gått nån annanstans. Han rökte den en cigaretten efter den andra och koncentrerade sej på nära tidningar. För att döva ensamhetskänslan.

När klockan var bortåt fyra betalade han och gick ut. Visste inte vad han skulle hitta på att göra för att få tiden att gå. Att det ska behöva vara så här, tänkte han och kände förtvivlan breda ut sej som en värk inom honom. Att behöva önska att tiden ska gå när man är ledig. Det borde i stället vara så, att man ville att tiden skulle dröja sej kvar. Så man hann få ut så mycket som möjligt av den. Han stannade utanför en kortfilmsbio som körde non stop. Kan lika gärna hoppa in här, tänkte han med resignationens likgiltighet. Grävde i fickan efter pengar och gick sen in och löste biljett.

Dom fick sätta sej till bords utan fadern.

— Har inte sett röken av en sen i morse. Sen han gav sej iväg till verkstan, sa modern.

Orden kom som ett trött toffelhas.

— Det är nog inte så farligt, försökte Berra lugna.

Men mest sin egen oro.

— Man får aldrig ha det som andra, fortsatte modern och blev beklagande aggressiv i tonen. Och inte lönt att hoppas på nån ändring. Om man bara vetat innan man gifte sej vad man nu vet —

Ingen svarade nåt. Scenen var för ofta upprepad. Fick ledan att lägga sej tungt på orden.

— Men nu är han nog inte utan pengar ska jag säga, bröt modern hetsigt den korta tystnaden. Annat är det när man ska ha nåt till hushållet.

Det blev tyst igen. Sen fann hon på nåt mer att säga. Var som om hon laddade och lossade av ett trätets gevär mot mannen. Ideligen.

Strax efter sju kom han hemstolpande.

Stor och grov klampade han in på ölvaggande ben. Ansiktet lyste rött som en augustimåne.

— Ja, här har ni mej, sa han bullrande och ställde sej i dörröppningen. Är man efterlängtdad? Men bättre sent än aldrig sa han som steg opp först på eftermiddan.

Det var ingen som svarade nåt.

— Har ni börjat höra dåligt, va. Ska ni kanske köpa nåra lotter av mej på en hörlur. Surströmmingar.

— Gå ut och häng av dej kläderna, sa modern resignerat.

— Det är väl mitt hem det här, sa han och slog över till fyllilska. Och ingen kaserngård. Jag gör väl som jag vill.

— Ja, det har man nog märkt, slank det ur Berra.

— Vad är det du säger, ditt frö, exploderade fadern. Jag ska allt lära dej och inte vara oppkäftig mot far din. Har du aldrig fått dej en omgång förr så ska du få det nu.

Han tog nåra ilskena och osäkra steg in i rummet. Och snavade omkull på mattan.

Berra stack som en blixt ut i kapprummet. Slet åt sej hatten och rocken.

— Vänta bara tills jag kommer opp, gormade fadern. Då ska du få så du blir både gul och blå. Mer svensk kommer ingen annan att kunna se ut.

Men när han stod på benen igen, var Berra redan ute på gatan.

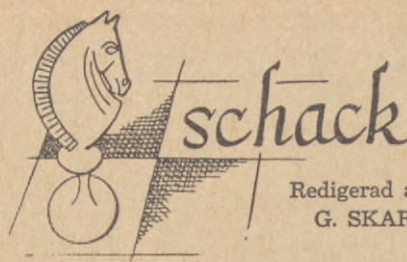
Man var en idiot som gick och inbillade sej att man skulle kunna stanna inne i kväll, tänkte Berra förtvivlat och drog på sej rocken. Det borde man välan ha förstätt. Att farsan som vanligt skulle komma hem full och att det skulle bli nåt bråk. Det spelade ingen roll att jag sa det där. Det hade blivit bråk ändå. Morsan hade förr eller senare inte kunnat hålla tätt. Och farsan brukar aldrig ge sej när han kommer hem så där, förrän han fått igång nåt. Morsan träter. Och farsan svarar. Kvällen igenom. Det där kan man.

Innerst inne hade han nog vetat hur det skulle bli. Ändå hade han gått och hoppats. På nån ändring. På nåt under som man säger. Gått och intalat, sej att det skulle väl inte vara omöjligt. Men sånt hände inte honom. Andra bara. Eller det kanske bara var sånt som man läser om eller ser på bio.

Han tittade opp mot nåra fönster. Tyckte att ljuset från dom på nåt sätt såg så trivsamt varmt ut. Där inne sitter dom och har sej, tänkte han och kände en värkande avundsjuka. Har det lugnt och skönt och trevligt. Men en annan kan aldrig få ha det som andra. Hur gärna man än vill.

Berra inte grabbarna stucket från fiket nu, tänkte han sen. Det är inget kul att gå ensam till danshaket.

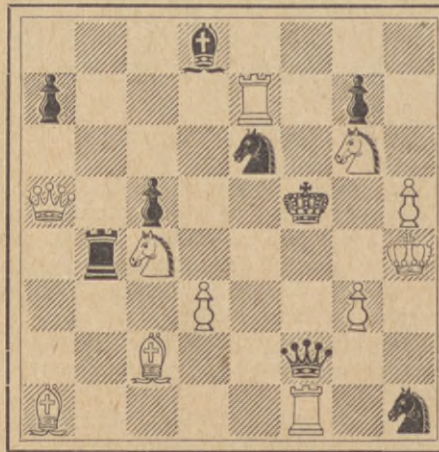
Illustratör: Jan Afzelius

PROBLEM

Av J. Zaldo

Matt i två drag.

Vit: Kh4, Da5, Te7, f1, La1, c2, Sc4, g6, Bd3, g3, h5 = 11.

Svart: Kf5, Df2, Tb4, Ld8, Se6, hl, Ba7, c5, g7 = 9.

VM-matchen Botvinnik—Smyslov

har hittills haft ett lika spännande som jämt förlopp. När detta skrives är ställningen 5—5, sedan Smyslov utjämnat det 2—0-försprång världsmästaren ernått i tvekampens början. Vi återger här tredje matchpartiet i vilket världsmästaren var i yttersta förlustfara.

Alla slags

Skrotvaror

uppköpes till högsta dagspris i

Produkt- & Materialaffären

ÖREBRO - TEL. 121 25

Markbacken, Hjärsta.

Smyslov

1. e2—e4
2. d2—d4
3. Sb1—c3
4. e4—e5
5. a2—a3
6. b2—b4
7. Sc3—b5
8. f2—f4
9. Sg1—f3
10. Sb5×d4
11. c2—c3

Botvinnik

- e7—e6
- d7—d5
- Lf8—b4
- c7—c5
- Lb4—a5
- c5×d4
- La5—c7
- Sg8—e7
- Lc8—d7
- Sb8—c6
- Sc6×d4

Botvinnik vill tydligen postera en springare på f5. Dragets skuggsida är att det vita centrummet förstärkes.

12. c3×d4 Se7—f5
13. Lf1—e2 Ta8—c8

Skarpare var genast 13. —, f6.

14. a3—a4! f7—f6
15. 0—0 0—0
16. g2—g4 — —

Typiskt för Smyslovs kraftfulla och orädda spelföring, som i det följande ger honom initiativet.

16. — — Sf5—e7
17. Le2—d3 Dd8—e8
18. b4—b5! Se7—g6
19. f4—f5! Sg6—e7
20. Dd1—e2 e6×f5

Innebär ett pjäsoffer varigenom världsmästaren söker avlasta trycket på ställningen.

21. e5—e6 f5×g4
22. Sf3—h4 Lc7—b6
23. Lc1—b2 Se7—g6
24. Sh4×g6 h7×g6
25. Ta1—e1 f6—f5
26. e6×d7 Dd8×d7

Botvinnik har nu tre bönder för den offerade pjäsen, vilket dock i föreliggande läge ej synes tillfyller.

27. De2—e6†?

Hittills har Smyslov manövrerat mästerligt, men här förivrar han sig. Det borde skett 27. Dg2 med hoten 28. Te5, eller 28. h3.

27. — — Dd7×e6
28. Te1×e6 Kg8—f7
29. Tf1—e1 Tf8—e8
30. Te6×e8 Tc8×e8
31. Te1×e8 Kf7×e8
32. Lb2—c3 Ke8—d7
33. a4—a5 Lb6—d8
34. Lc3—b4 b7—b6!

Botvinnik har lyckats konsolidera ställningen, som nu synes vara omöjlig att genombryta.

35. a5—a6 Ld8—f6
36. Lb4—c3 Kd7—e6
37. Kg1—g2 g6—g5
38. Ld3—e2 g7—g6
39. Le2—d1 Lf6—e7
40. Lc3—d2 Le7—d8

Här avbröts partiet och togs sedan, utan fortsatt spel för remis. — Ett hårt öde för Smyslov, som faktiskt hade världsmästaren på knä!

Lösningar till föregående uppgifter överstående.

STOCKHOLM

Bengtsons Litografiska

34 98 20 Sveavägen 90, Stockholm 34 98 20

MODERNT OFFSETTRYCKERI

BODEN

Kommanditbolaget

BETONG

SANDER & C:o, Hednoret

Telefon Boden 650 16

GÖTEBORG

Forsberg

MEXIKANARE

(nougat med hackade nötter)

tillfredsställa alla smakriktningar

"Allt för trädgården"

Göteborgs Fröhandel

S. Larmgatan 6. Tel. 17 28 65 (växel)

Köp Solstickan

GÖTEBORG

Hörapparater fr. kr. 175: -

HÖRLURAR från kr 10: -

Avtryck tages. Osynlig hörtelefon.

Ring och beställ tid hos vår specialist!

Batterier och sladdar finns även i vår affär
Järntorget 6

Optiker Gunnar Wränge

Redbergsvägen 17. Tel. 19 84 70
ing. Grådmansplatsen

(Auktoriserad återförsäljare för
Hörapparatbolaget)

Den gamla goda tiden . . .

I äldre tider betraktades sjukdomen som ett Guds straff. Den olycklige hade ingen rätt att beklaga sig, ty rötan i hans bröst eller bölderna i hans hud var en sträng faders varningstecken. Den syndiga människan hade alltför länge vandrat den breda vägen. Nu fick hon anledning att betänka sig. Dog hon innan hon hunnit bättra sig, var det inte henne själv Gud hade velat varna, utan hennes närmaste, och dog hon med tusende andra i kolera eller smittkoppor, var Gud ute för att varna en maktfullkomlig tyrann eller ett helt land.

Dessa tankar, som främst prästerskapet höll vid liv, bidrog verksamt till att förvandla den ömkansvärda olycka som en sjukdom är till något skamligt och ohyggligt, något som borde döljas för utanförståendes blickar. Den sjuke var dömd inte bara till kroppen, utan också moraliskt. Den föreställningen har varit ett svårt hinder för läkarvetenskapen.

Olof Lagercrantz i artikeln
"De psykiskt sjuka".

MALMÖ

Ät varje dag -

Andersson's

Kött-, Fläsk- o.
Charkuterivaror

Fråga alltid efter S:T KNUTS

Vatten och Läskedrycker
S:T KNUTS VATTENFABRIK
Malmö - Telefon 211 80

ALLT i pappersbranschen
billigast från

Skånska Papperscentralen A.-B.

S:a Promenaden 39 A
Tel. 718 30 - Växel

TEATERKAFÉET

PILDAMMARNÄ

REKOMMENDAS

Tel. 255 26 Olga Hellqvist

SUNDSVALL

**AB BENGT ANDERSSON
MANUFAKTURAFFÄR**

STORGATAN 17

Tel. 3311

GYNNA

SVENSK INDUSTRI

LODVIIG møder sin skræder (Dansk læsøvning)

Av Paul Danty

HJÆLP - -

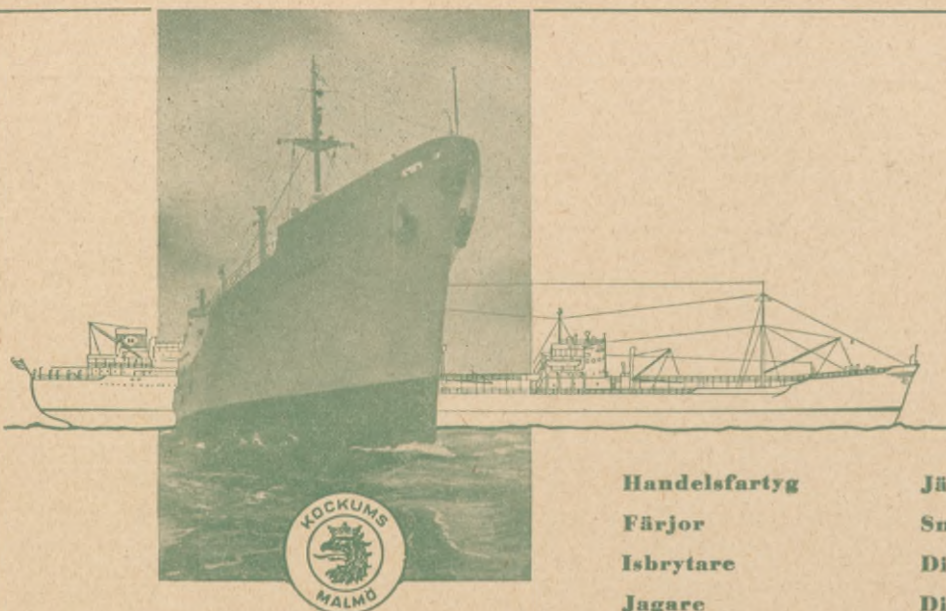
Lodvig er en helt.

?

Ingen er helt for sin skræder, ha-ha - -

KOCKUMS
MEKANISKA VERKSTADS AB
MALMÖ
GRUNDAT 1840

Handelsfartyg

Färjor

Isbrytare

Jagare

Motortorpedbåtar

Ubåtar

Dieselmotorer

Kockum-M. A. N.

Ångturbiner

Kockum-De Laval

Järnvägsvagnar

Snabbmotortåg

Dieselelektriska lokomotiv

Diesellok för växlingstjänst

TYFON signalapparater

TYFON maskinalarm

Rörflänsar

Hejarsmiden

RÖD- SPRITEN

måste vara med,
när det stuvats in
för en längre eller
kortare färd.

Skaffa Er ett pun-
kerkök och Ni är
ifrån alla bekymmer
med bränslen, som
medföra os och lukt

John Torstensson Malmö

KONSULTERANDE INGENIÖR FÖR
VÄRME-, VENTILATIONS- OCH
SANITETSTEKNISKA ANLÄGG-
NINGAR

Kontor: Idungsgatan 36. Tel. 160 59

Bostad: Dalaplan 4. Tel. 160 59

NYA A-BOL.

RESINIT TEL. 101 91. VÄSTERVIK

VÄVBAKELIT

för kuggdrev, lager, bussningar, bult, m. m.

BAKELITPLATTOR

för elektrotekniskt behov